

Martin Svanholm-Fisker
Speciale – Vurdering af IFRS 2 og alternative løsningsforslag

Indholdsfortegnelse

1 Indledning	3
2 Problemformulering	4
2.1 Traditionel regnskabsaflæggelse	4
2.2 Regnskabsaflæggelse efter IFRS 2	6
3 Metode	9
3.1 Afgrænsninger.....	12
4 Den regnskabsmæssige behandling af aktiebaseret aflønning efter IFRS 2	14
4.1 Egenkapitalordningen	16
4.2 Aflønningsformer under egenkapitalordningen	16
4.3 Grundlæggende begreber	17
4.4 Værdiansættelse	20
4.5 Behandling af ordninger med præstationsbetingelser og aktiekursbetingelser.....	22
4.5.1 Præstationsbetingelser.....	23
4.5.2 Aktiekursbetingelser	24
4.6 Værdifastsættelse af optioner.....	26
4.6.1 Krav til optionsværdiansættelsesmodellen.....	26
4.7 Sammenfattende om IFRS 2	28
5 Vurdering af IFRS 2s behandling af egenkapitalbaseret honoreringer.....	29
5.1 Indregning kontra noteoplysning	29
5.2 Dagsværdi som målegrundlag.....	32
5.2.1 Dagsværdi og alternative målegrundlag	34
5.2.2 Kostprisen	34
5.2.3 Indre værdi	36
5.2.4 Dagsværdi	36
5.3 Tildelingsdatoen som måletidspunkt	39
5.3.1 Tildelingstidspunktet.....	39
5.2.2 Servicetidspunktet.....	42
5.2.3 Vesting date.....	42
5.2.4 Udnyttelsestidspunktet	45
5.4 De regnskabsmæssige konsekvenser ved IFRS 2	46
5.5 Delkonklusion	51
6 Regnskabsmæssig behandling af egenkapitalbaseret aflønningsformer efter ÅRL.....	54
6.1 Regnskabsmæssig behandling efter ÅRL	54
6.2 En alternativ metode med udgangspunkt i principper fra ÅRL	57
7 Muligheder med en ændret begrebsramme	62
7.1 Forslag til den ny begrebsramme	62
8 Alternativ metode med fokus på en ”delt” egenkapitalen.....	65
8.1 Enhedsteorien og ejerteorien.....	65
8.1.1 Enhedsteorien.....	65
8.1.2 Ejerteorien.....	66
8.2 Alternativ med en opdeling mellem aktionærer og ikke-aktionærer med ret til egenkapital ..	67
8.3 Vurdering af metoden	70
9 Konklusion	71
10 Executive Summary	75
11 Litteraturliste	77

11.1 Standarder, love og vejledninger	77
11.2 Bøger	77
11.3 Artikler	78
11.4 Internet	78
Bilag 1	79
Bilag 2	80

1 Indledning

Der er siden midten af 1990'erne sket en kraftig stigning i udbredelsen af options aflønninger. Således er antallet af børsnoteret selskaber i Danmark, der anvender options aflønninger steget fra under 10 % i midt 90'erne til omkring 40-50 % i dag.¹ Aflønnings formen er mest til direktører og ledende medarbejdere i børsnoteret selskaber, men er også blevet mere populært blandt andre medarbejdergrupper i form af medarbejderaktieprogrammer. Udover ansatte i virksomheden kan aktiebaseret vederlæggelse også finde sted som betaling for arbejdsydelse, dette ses dog oftest kun ved nystartede virksomheder, der benytter det til betaling for eksempelvis konsulentbistand, da virksomheden måske ikke har likvider til at betale for dette.²

Essensen i aktiebaseret honorering er, at personen som den tildeles, typisk en medarbejder eller leder, får en økonomisk fordel af en eller anden art, der som oftest kun vil give økonomisk gevinst, hvis virksomhedens aktiekurser stiger over en nærmere angivet periode. Typisk på en sådan måde, at en stor stigning i aktiekursen vil medføre en stor honorering. Motivet for bestyrelsen/aktionærerne er at koble medarbejdernes incitament tættere på virksomheden, dvs. få aktiekursen til at stige.³ Ved en sådan ordning vil medarbejderen få en økonomisk fordel af stigningen og vil derfor også være villige til at yde en større indsats, hvilket i hvert fald er filosofien bag ordningerne. En kraftig stigning i aktiekursen vil betyde stort afkast til aktionærerne, men ligeledes også et stort udbytte for medarbejdere med aktiebaseret honoreringsordninger. Dette er der, pga. et generelt stigende aktiemarked, set mange eksempler på i den seneste tid, f.eks. direktøren for Roskilde Bank, der kan se frem til en bonus på mere en 122 mil. kr., når han går på pension.⁴

Problemet ved at knytte honoreringen direkte til aktiekursen er, at på et generelt stigende aktiemarked vil honoreringen også være stigende, også selvom virksomhedens aktiekurs måske ikke er steget nær så meget som eventuelle konkurrenter. Omvendt vil en direktør, på et generelt faldende aktiemarked, ikke blive belønnet for, at selskabets aktiekurs falder kun lidt, mens konkurrenternes aktiekurser falder meget. Et andet problem ved denne type honoreringer er, at man

¹ Bechmann & Hjortshøj, 2006 B

² PriceWaterhouseCoopers, 2004 s. 9

³ Fredslund Møller notat 1

⁴ Jyllandsposten d. 24/10 – 06

kan frygte aktiebaseret honoreringsordninger vil have en uhensigtsmæssig effekt, idet der ligger en vis besvigelserisikofaktor i sådanne incitamentsordninger. Ordningen kan gøre, at ledelsen vil forsøge at manipulere med regnskabet for at indkassere en stor honorering. Dette har været diskuteret i forbindelse med en række erhvervsskandaler, særligt i USA, hvor optionsordninger og aktiebaseret honoreringer ligeledes er mest anvendt.⁵

Den øgede anvendelse og fokus, der har været på aktiebaseret honoreringer, har medført, at der de sidste år også har været stor fokus på området fra de regnskabsstandardudgivende organer. Her i Danmark er det foreningen for statsautoriserede revisorer (FSR), internationalt the international Accounting Standard Board (IASB) samt i USA the Financial Accounting Standard Board (FASB). Denne øgede fokus er kommet til udtryk i en ny regnskabsstandard IFRS 2. Standarden har til formål at specificere en virksomheds regnskabsaflæggelse, når den foretager aktiebaseret vederlæggelse.⁶ Standarden skal som udgangspunkt kun følges i børsnoterede virksomheders koncernregnskaber for regnskabsår, siden den 1/1 2005 og for børsnoterede moderselskaber fra 2009. For andre selskaber er det valgfrit om man vil anvende den. Det forventes dog, at den vil få stor indflydelse på dansk regnskabspraksis, da andre selskaber end de børsnoterede valgfrit kan anvende IFRS 2.⁷

2 Problemformulering

2.1 Traditionel regnskabsaflæggelse

Den øgede fokus på den regnskabsmæssige behandling af aktiebaseret aflønningsformer⁸ har, udover de ovenfor nævnte grunde, også vagt stor opsig, da man i praksis, før IFRS 2 blev vedtaget, i stort omfang ikke har indregnet sådanne aflønningsformer i resultatopgørelsen. Det vil sige, at de omkostninger virksomheden har haft ved ordningen ikke er kommet til udtryk i regnskabet. De danske børsnoterede selskaber har alene skulle give oplysninger om aktiebaseret aflønninger i henhold til reglerne i regnskabsvejledning 20 (RV 20) og fondsbørsens oplysningsforpligtelser. Det har betydet, at der ikke har eksisteret nogen specifikke regler for indregningen og måling af

⁵ Jf. bl.a. Enron skandalen

⁶ IFRS 2, pkt. 1

⁷ Ebbe & Boelskift, 2004

⁸ Betegnelsen også som aktiebaserede vederlæggelse og aktiebaserede honorering gennem specialet

aktiebaseret vederlæggelse. Disse er blevet indregnet efter lovens generelle bestemmelser RV 20 og fondsbørsens oplysningsforpligtelser har alene indeholdt oplysningskrav om aktiebaseret vederlæggelse i årsrapporten.

I praksis har man derfor indregnet aktiebaseret vederlag efter to metoder, afhængig af om ordning er baseret på en kontant afregning (kontantordninger) eller på en afregning i aktier (egenkapitalordning). Et eksempel på en kontantordning kan være en fantomaktie, mens egenkapitalordninger kan være aflønning i form af medarbejderaktier og aktieoptioner.

Kontantordningen bliver efter årsregnskabsloven (ÅRL) betragtet som en forpligtelse og skal derfor indregnes i balancen, hvor modposten er resultatopgørelsen. Indregningen sker i takt med, at medarbejderen udfører arbejdet for virksomheden, så forpligtelsen opbygges hen over optjeningsperioden. Der vil være tale om en hensat forpligtelse, da den nøjagtige størrelse, og det nøjagtige betalingstidspunkt ikke er kendt. Hensatte forpligtelser måles som hovedregel til nettorealisationseværdi, men kan også måles til dagsværdi.⁹ Nettorealisationseværdien er forskellen mellem udnyttelseskursen og aktiekursen på balancedagen. Denne værdi skal løbende reguleres i forhold til aktiekursen, hvor reguleringen skal indregnes direkte i resultatopgørelsen. Dagsværdi indebærer, at man opgør værdien på baggrund af en optionsværdiansættelsesmodel.¹⁰

ÅRL kræver ikke, at man efter egenkapitalordningen indregninger disse typer vederlag, hverken i resultatopgørelsen eller i balancen. Det skyldes, at denne type ordninger ikke falder under lovens definition på en omkostning eller en forpligtelse. Også selvom selskabet ved indgåelsen af en optionsaftale på selve indgåelsesdagen forpligter sig til købe aktierne til en højere kurs end de skal sælges til. Det skyldes, at køb og salg af egne aktier kan betragtes som en egenkapitaltransaktion. Ved en ordning, som eksemplet med direktøren for Roskilde bank, vil ikke nødvendigvis vises som en omkostning i resultatopgørelsen. Aflønningen på kr. 122 mil. vil måske kun vises som en note og en egenkapitaltransaktion. Denne problemstilling knytter sig til et emne, der har været meget diskuteret i forbindelse med udarbejdelsen af IFRS 2. Diskussionen er gået på, hvorvidt aktiebaseret vederlæggelse til medarbejdere har repræsenteret en omkostning for virksomheden for en udført arbejdsydelse, eller om der snarere har været tale om en transaktion mellem ejerne (aktionærerne) af virksomheden. Argumentet bag den sidste holdning har alene fokuseret på kontanter fra selskabet til

⁹ PriceWaterhouseCoopers, 2004 s. 83

¹⁰ F.eks. Black-Scholes metoden. Bliver beskrevet senere i specialet.

medarbejderen, og da vederlæggelse med egenkapitalinstrumenter ikke var løn, fordi det ikke "kostede" virksomheden noget at udstede sådanne instrumenter, skulle de ikke omkostningsføres. Dette princip har dog været meget kritiseret, bl.a. af verdens rigeste mand Warren Buffet, der har udtalt: *"If stock options are not compensation, then what are they? If compensation is not an expense, then what is it? If an expense is not charged to profits, then where the heck should it be charged?"*.¹¹ Derfor IASB også har valgt at betragte problematikken ud fra en anden synsvinkel. Fokus for indregningen af en omkostning ved aktiebaseret vederlæggelse er ikke på de kontante pengestrømme, men er derimod på at afspejle virksomhedens forbrug af en ressource. For transaktioner med medarbejdere er det derfor medarbejderens arbejdskraft, der er ressourcen virksomheden modtager, der som modydelse tildeler egenkapitalinstrumenter. Ved brug af varer eller tjenesteydelser forbruges en ressource, og dette forbrug indregnes i resultatopgørelsen som en omkostning, på samme måde som tilsvarende forbrug af andre ressourcer.¹² Hermed har IASB med udstedelsen af IFRS 2 gjort op med de traditionelle indregningsmetoder og endelig bestemt, at der tale om et forbrug af en ressource og en omkostning, som skal indregnes i resultatopgørelsen

2.2 Regnskabsaflæggelse efter IFRS 2

Formålet med IFRS 2 er at sikre, at virksomheder indregner aktiebaseret aflønninger som en omkostning i resultatopgørelsen. Dette værende for afregning af aktielønning ved både likvider og ved aktier.¹³

Ifølge IFRS 2 opdeles aktiebaseret honoreringer ligeledes i to typer; kontantordninger og egenkapitalordninger. Når egenkapitalordningen anvendes skal virksomheden indregne dagsværdien (omkostningen) i resultatopgørelsen, i takt med, at ydelsen leveres af medarbejderen. Omkostningen skal modposteres direkte på egenkapitalen.¹⁴ Hvis virksomheden ikke stiller yderligere betingelser for tildelingen af egenkapitalinstrumentet, omkostningsføres hele værdien i resultatopgørelsen, allerede ved tildelingstidspunktet. Det vil derfor være en betaling for allerede udført arbejde, hvilket f.eks. kan være tilfældet ved en generel medarbejderaktieoption. Situationen er dog ikke så meget anvendt, idet virksomheden ofte vil stille krav, før der tildeles egenkapitalinstrumenter. Sådanne krav kan være, at medarbejderen skal have været ansat i en

¹¹ Fredslund Møller notat 1, s. 6

¹² Friis, 2004 s. 3

¹³ PriceWaterhouseCoopers, 2004 s. 9

¹⁴ Er tidspunktet hvor aftalen om aktiebaseret vederlag indgås

bestemt periode f.eks. 3 år. Det kunne også være bestemte resultatmål, der stilles som krav. Når der opstilles betingelser før den endelige ret til egenkapitalinstrumentet tildeles, indregnes omkostningen over optjeningsperioden. Optjeningsperioden går over perioden fra tildelingstidspunktet, til det tidspunkt, hvor alle betingelser er opfyldt også kaldet retserhvervelsestidspunktet. Hvis retserhvervelsestidspunktet er usikkert, indregnes værdien fra det tidspunkt, hvor det forventes, at betingelsen for endelig retserhvervelse er opfyldt.

Ved egenkapitalordningen skal virksomheden, som udgangspunkt, måle værdien af de modtagne varer eller tjenesteydelser og den tilsvarende forøgelse af egenkapitalen direkte til de modtagne varer eller tjenesteydelsers dagsværdi, med mindre dagsværdien ikke kan skønnes pålideligt¹⁵. For medarbejderoptioner vil dette være meget problematisk, da det ofte vil være tæt på umuligt at måle værdien af medarbejdernes merindsats. Derfor skal virksomheden i stedet måle værdien og den tilsvarende forøgelse af egenkapitalen indirekte, under henvisning til dagsværdien af de tildelte egenkapitalinstrumenter. Denne dagsværdi skal baseres på markedskursen på måletidspunktet dvs. tildelingstidspunktet. Medarbejderoptioner er typisk betinget af særlige optjeningsbetingelser der gør dem unikke i forhold til optioner der handles på børser, derfor vil der kun i meget sjældne tilfælde kunne fastsættes en markedskurs. Løsningen på denne problemstilling er, at man skal anvende en værdiansættelsesmetode for at vurdere, hvad kursen på disse egenkapitalinstrumenter ville have været på måletidspunktet ved en handel mellem kvalificerede, villige, indbyrdes uafhængige parter. Denne metode skal stemme overens med alment accepterede værdiansættelsesmetoder for prisfastsættelse af finansielle instrumenter og skal indarbejde alle faktorer og forudsætninger, som kvalificerede villige markedsdeltagere ville tage i betragtning¹⁶.

Ved indførelsen af IFRS 2 er der således kommet et komplet regelsæt for, hvordan virksomheder regnskabsmæssigt skal behandle aktiebaseret honoreringer. Med IFRS 2 er det endeligt vedtaget, at også de egenkapitalbaseret honoreringer skal repræsentere en omkostning, der skal i resultatopgørelsen på trods af, at man kan diskutere, hvorvidt honoreringen reelt set repræsenterer en omkostning for virksomheden eller om det udelukkende er et aktionærmellemværende. Emnet, den regnskabsmæssige behandling af aktiebaseret vederlag, er et af de mest komplekse områder inden for regnskabsvæsen, og IFRS 2 er den første regnskabsstandard i Danmark, der tager stilling til den regnskabsmæssige behandling af emnet. Som beskrevet tidligere del har der før kun

¹⁵ IFRS 2, pkt. 10

¹⁶ IFRS 2, pkt. 16-18

eksisteret regler om oplysningspligten. IASB har ved udarbejdelse af regnskabsstandarden truffet en række valg i forhold til indregning og måling. Disse valg er truffet på baggrund af flere års debat og især debatoplægene bl.a. exposure draft 2 (ED 2) samt G4+1¹⁷, discussion paper. Standarden har også skulle tilpasses den nuværende begrebsramme. Det er derfor interessant at undersøge IFRS 2, samt de valg og fravalg IASB nødvendigvis har foretaget ved udarbejdelsen af en helt ny regnskabsstandard, på et område der ikke tidligere har eksisteret et komplet regelsæt for. Ligeledes er det interessant at undersøge alternativerne til de regler IASB har fastsat. På baggrund af ovenstående afsnit har jeg formuleret følgende problemformulering.

En vurdering af IFRS 2 samt alternative løsningsforslag til den regnskabsmæssige behandling af egenkapitalbaseret aflønningsformer.

Med alternative løsningsforslag menes andre metoder end IFRS 2. Disse metoder er den regnskabsmæssige behandling efter ÅRL, alternative måletidspunkter og målegrundlag end IFRS 2 samt alternative modeller fra forskere. Under vurderingen af IFRS 2 inddrages baggrunden for standarden, bl.a. basis of conclusions on IFRS 2, ED 2 samt ideer der er kommet frem under de seneste års debat om emnet, særligt G4+1's forslag. Disse vil komme til at fremgå, som alternative metoder i det omfang, de indeholder en anden holdning end IFRS 2.

Jeg vil opbygge min vurdering ud fra standardens overordnede formål dvs. indregningen af en omkostning kontra noteoplysning, ned til detailreguleringen på områder som indregningstidspunkt og værdiansættelsesmetoder.

¹⁷ G4+1 var en arbejdsgruppe bestående af medlemmer fra en række landes standard udstedende organer, bl.a. fra USA, Canada, UK, og IASB.

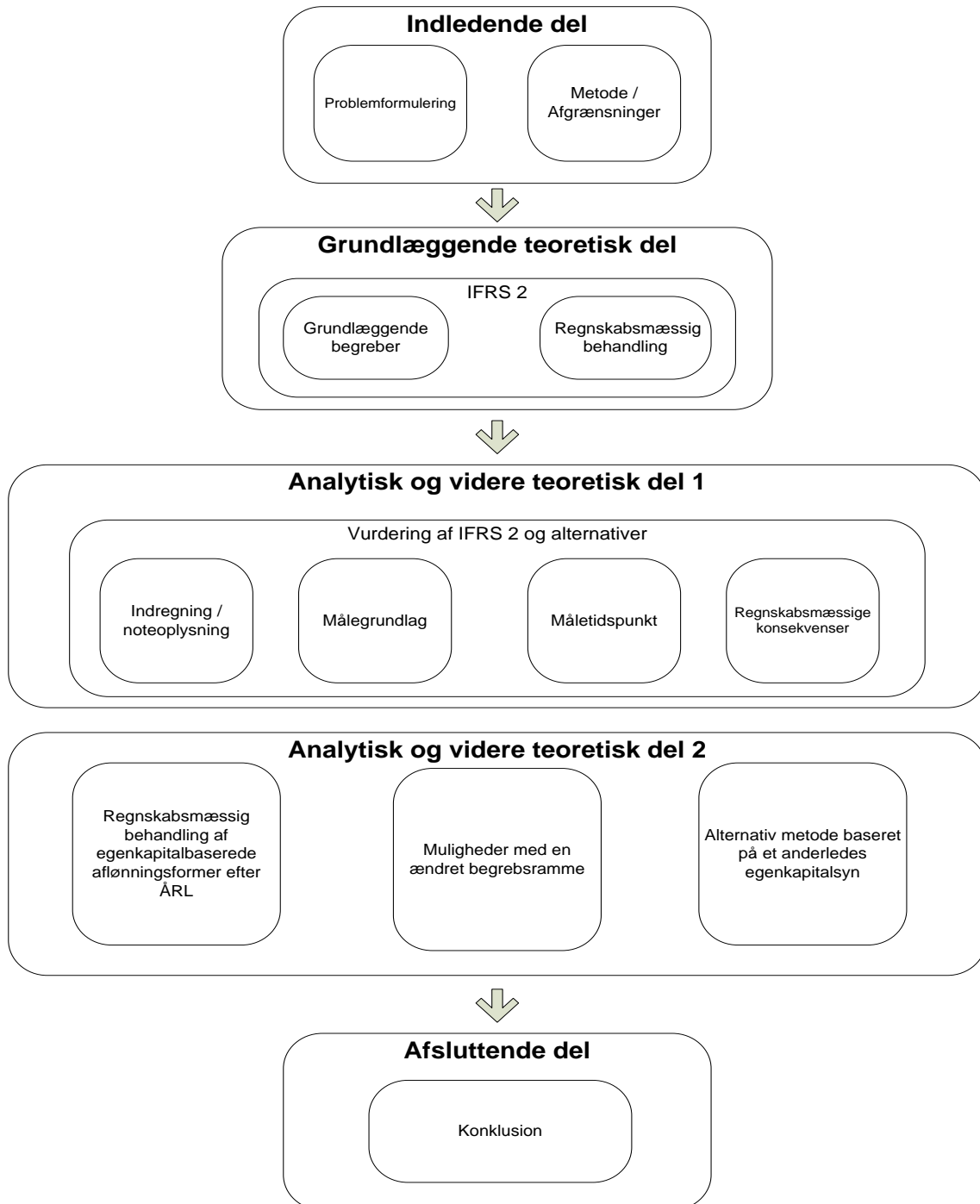
3 Metode

Jeg vil i dette speciale gennemføre en problembeskrivende teoretisk gennemgang og analyse af emnet den regnskabsmæssige behandling af egenkapitalbaseret aflønningsformer. Ved at behandle og diskutere problemformuleringen er det specialets formål at komme med en samlet vurdering af IFRS 2 samt alternative løsningsforslag til den regnskabsmæssige behandling af egenkapitalbaseret aflønningsformer.

Specialet vil tage udgangspunkt i IFRS 2, da dette er IASBs løsning på den regnskabsmæssige behandling af aktiebaseret vederlag. Udover selve regnskabsstandard vil jeg inddrage baggrunden for standarden, bl.a. basis for conclusions on IFRS 2 - share based payment. Ednvidere inddrages debatforslag som IASB indledende udgav før udstedelsen af den endelige standard herunder ED 2. For også at se på alternative metoder vil jeg i speciale inddrage den regnskabsmæssige behandling efter ÅRL samt diverse debat oplæg og alternative metoder.

Den teoretiske del af specialet baseres primært på objektive kildemateriale i form af regnskabsstandarder samt udkast til disse. Udover disse anvendes artikler og bøger skrevet af regnskabssagkyndige, som det antages besidder en bred viden indenfor området. I det omfang litteraturen går fra at være objektiv til at indeholde forfatters holdning vil jeg kritisk forholde mig til dette. Jeg vil ikke inddrage egen empiri i specialet, da det ikke er formålet at lave en undersøgelse af f.eks. hvor mange danske virksomheder der anvender optionsordninger og hvor store disse ordninger er. For at afdække dette anvendes tidligere forskning og undersøgelser på området. Mit empiriske grundlag er allerede fortaget undersøgelser.

For at danne et overblik over specialets opbygning, præsenteres nedenstående figur over specialets design. Efterfølgende vil denne nærmere blive beskrevet.

Figur 1: Projektdesign¹⁸

¹⁸ Egen tilvirkning

Grundlæggende teoretisk del

Dette kapitel vil bestå af en kort og generel gennemgang af den regnskabsmæssige behandling af egenkapitalbaseret aflønninger efter IFRS 2. Endvidere redegøres kort for centrale begreber inden for emnet, disse vil blive brugt som referenceramme gennem hele specialet. Kapitlet er opdelt som følger:

- Generelt om aktiebaseret vederlæggelse
- Grundlæggende begreber
- Regnskabsmæssig behandling af forskellige aflønningsordninger efter IFRS 2

Kapitlet er medtaget for at give en forståelse for emnet; den regnskabsmæssige behandling af egenkapitalbaseret aflønningsformer. Den grundige redegørelse for IFRS 2 skal være med til at tegne et billede af de elementer og problemstillinger, der er ved en regnskabsmetode, som behandler egenkapitalbaseret aflønningsformer. Disse elementer og problemstillinger vil i de efterfølgende kapitler blive vurderet og sat i forhold til andre metoder.

Analytisk og videre teoretisk del 1

I dette kapitel skabes en forståelse for, hvorfor IFRS 2 er udformet, som den er. Hver enkelte valg IASB har foretaget mht. ,g sammenholdes med alternativer. I forhold til dette indeholder kapitlet også konkrete taleksempler der vil vise de regnskabsmæssige konsekvenser ved IFRS 2 og andre løsningsforslag.

Kapitlet har til formål at skabe en forståelse for forskellige regnskabsmæssige principper for indregning af egenkapitalbaseret aflønningsformer. Ved at belyse disse og se på baggrunden herfor kan fordele og ulemper ved IFRS 2 og alternativer vurderes.

Analytisk og videre teoretisk del 2

Dette afsnit skal ses som en fortsættelse til det foregående. I stedet for at se løsningsforslag i forhold til IFRS 2, undersøges her andre konkrete løsningsforslag. Desuden undersøges, hvordan man kan løse nogen af de problemer, der i den første del har vist sig, særligt i forhold til begrebsrammen.

Afsnittet er opdelt i 3 kapitler:

- Den regnskabsmæssige behandling af egenkapitalbaseret aflønningsformer efter ÅRL
- Muligheder med en ændret begrebsramme
- Alternativ metode baseret på et anderledes egenkapitalsyn

I denne del af specialet undersøges løsningsforslag i en bredere forstand end den første del. Derved kan man vurdere IFRS 2 og andre løsningsforslag fra et bredere perspektiv. Endvidere vil en undersøgelse af muligheder for ændringer af begrebsrammen vise, hvilken af løsningensforslagene, der er ”realistiske” til en eventuel anderledes fremtidig behandling af egenkapitalbaseret aflønningsformer.

Afsluttende del

I den afsluttende del af specialet opsummeres vurderingerne og konklusionerne på de forskellige metoders regnskabsmæssige behandling af egenkapitalbaseret aflønninger. Slutteligt konkluderes samlet på hele specialet.

3.1 Afgrænsninger

I henhold til problemformuleringen har jeg valgt at foretage følgende afgrænsninger i specialet:

Specialet afgrænses fra at behandle aktiebaseret vederlag, der afregnes i kontanter, som f.eks. fantomaktier, trods disse også falder under IFRS 2. Disse ordninger behandles forskelligt i forhold til egenkapitalordningen, og vil kun blive inddraget i de tilfælde, hvor det kan være med til at skabe en udvidet forståelse af behandlingen af de egenkapitalbaseret aflønningsformer.

Fokus i opgaven vil, som beskrevet i indledningen, være på den regnskabsmæssige behandling af aktiebaseret vederlæggelse der afregnes i egenkapitalinstrumenter. I forhold til dette afgrænses fra at behandle de tilfælde, hvor afregningen sker som vederlæggelse for modtagelse af varer eller tjenesteydelser fra leverandører (3. part), selvom de ligeledes skal behandles efter IFRS 2. I praksis sker dette kun sjældent og som beskrevet i indledningen, er det typisk kun en mulighed som anvendes i nystartede virksomheder.

Jeg afgrænser mig yderligere at behandle relaterede emner såsom; skatteretlige, erhvervsretlige problemer, etc. Disse kan have stor betydning for virksomheders valg af hvilken type ordning, der er mest fordelagtig, men dette er ikke relevant i forhold til dette speciale. Som udgangspunkt vil jeg også afgrænse fra at inddrage oplysningskravene i RV 20 og reglerne i fondsbørsens oplysningsforpligtelser, da de ikke indeholder vejledning til om, hvordan man skal indregne og

måle aktiebaseret vederlag. Findes det, at de enkelte steder vil være relevante vil de dog kort blive inddraget.

4 Den regnskabsmæssige behandling af aktiebaseret aflønning efter IFRS 2

I dette afsnit redegøres for den regnskabsmæssige behandling af egenkapitalbaseret aflønningsformer efter IFRS 2. Afsnittet indeholder en beskrivelse af formålet med standarden, og en overordnet beskrivelse af IFRS 2. Endvidere beskrives aflønningsformer omfattet af egenkapitalordningen, og de centrale begreber i regnskabsstandarden vil blive defineret. Efter denne indledende del følger en mere detaljeret beskrivelse af indregning, måling og værdiansættelse efter IFRS 2. Afsnittets formål er at give en bred forståelse af IFRS 2s indhold samt begreber, hvoraf mange vil blive brugt som referenceramme gennem hele specialet. Beskrivelsen vil bygge videre på den indledende beskrivelse af IFRS 2 i problemformuleringsafsnittet.

Formålet med IFRS 2 er at specificere en virksomheds regnskabsaflæggelse, når den foretager aktiebaseret vederlæggelse. Standarden kræver først og fremmest, at virksomhedens resultat og finansielle stilling afspejler virkningen af aktiebaseret vederlæggelse, herunder omkostninger tilknyttet transaktioner, hvor ansatte modtager aktieoptioner.¹⁹

Standarden omfatter aktiebaseret aflønning bredere end bare løn til ledelsen og medarbejdere. Den omfatter også betaling i egenkapitalinstrumenter til leverandører mv. som betaling for varer eller tjenesteydelser. Dog omfatter den ikke andre egenkapitaltransaktioner såsom køb og salg af egne aktier, som er omfattet af IAS 32, finansielle instrumenter, eller i forbindelse med en virksomhedsovertagelse IFRS 3.²⁰

Overordnet opdeles aktiebaseret vederlæggelse efter IFRS 2 i 3 grupper.²¹

1. Aktiebaseret vederlæggelse afregnet i egenkapital – Virksomheden yder betaling i egenkapitalinstrumenter for modtaget varer eller tjenesteydelser.
2. Aktiebaseret vederlæggelse med kontant afregning – Virksomheden anskaffer sig varer eller tjenesteydelser ved at påtage sig en forpligtelse over for leverandøren af disse varer eller

¹⁹ IFRS 2, 1. pkt.

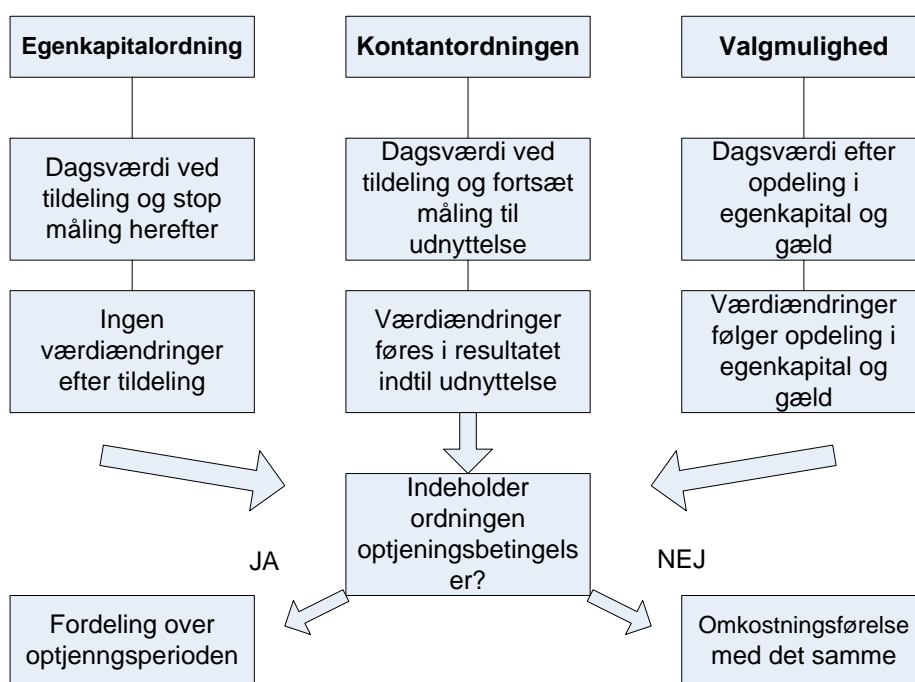
²⁰ Internet 1, Deloitte

²¹ IFRS 2, 2. pkt.

ydelser (typisk den ansatte) for beløb, som er baseret på kursen på (eller værdien af) virksomhedens aktier eller andre egenkapitalinstrumenter.

3. Ordning med mulighed for levering af egenkapitalinstrumenter eller kontantafregning – medarbejderen eller virksomheden kan vælge imellem afregning i egenkapitalinstrumenter eller kontanter.

Hvilken ordning en virksomhed vælger, vil have betydning på indregningen og den efterfølgende måling. Nedenstående figur illustrerer dette. Beskrivelsen af kontantordningen og valgordning er medtaget for at vise forskellene ved de to ordninger. Derved gives et klarer billede af, hvad der er specielt ved egenkapitalordningen.

Figur 2: oversigt over ordninger²²

Udgangspunktet ved de tre metoder er; første måling skal foretages til dagsværdi. Efterfølgende måling og værdiændringer afhænger af typen på ordningen, og egenkapitalordningen kræver ingen efterfølgende måling eller værdiændring. Hvorvidt ordningen kræves omkostningsført med det samme eller om omkostningen skal fordeles over en periode, er afhængigt af om ordningen indeholder eventuelle betingelser.

²² Internet 1, Deloitte

4.1 Egenkapitalordningen

I det følgende beskrives kort de typiske ordninger, der falder under egenkapitalordningen. Dernæst beskrives grundlæggende begreber og videre uddybende den regnskabsmæssige behandling.

4.2 Aflønningsformer under egenkapitalordningen²³

Som beskrevet i afsnit 2 *problemformulering* omfatter egenkapitalordningen medarbejderaktier. *Medarbejderaktier* er tildeling af aktier til medarbejdere til favørkurs. Såvel selskabslovgivningen som skattelovgivningen indeholder regler, der har til formål at fremme dette. Der er lavet særlig gunstig skattelovgivning, hvor der i begrænset omfang gives mulighed for at etablere ordninger, hvor favørelementet ikke beskattes. Ligeledes er det, selskabsretligt, relativt nemt for selskaber at vedtage disse ordninger, hvorfor de også er en populær og meget anvendt ordning. En anden aflønningsform end medarbejderaktier er aktieoptioner. *Aktieoptioner* er retten til at købe allerede udstedte aktier til en forud fastsat kurs på et fremtidigt tidspunkt. Herved forpligter virksomheden sig til, at levere aktier i relation til aktielønnen. Ofte vil virksomheden derfor skulle erhverve egne aktier for at kunne opfylde forpligtelsen. Medarbejderens ret til at udnytte optionen er ofte forbundet med ansættelse i en given periode eller opnåelsen af visse præstationsmål. *Tegningsrettigheder*²⁴ minder meget om optioner, det er retten til at tegne nye aktier til en forud fastsat kurs på et fremtidigt tidspunkt. For medarbejderen vil der derfor ikke være forskel fra optioner. For selskabet vil der derimod være forskel. Modsat optioner, hvor det før eller siden er påkrævet, at selskabet opkøber egne aktier for at indfri forpligtelsen, belaster tegningsrettigheder ikke selskabets likviditet, eftersom de giver sig udslag i en ny aktietegning.

²³ PriceWaterhouseCoopers, 2004 s. 17

²⁴ På engelsk warrants

4.3 Grundlæggende begreber ²⁵

I dette afsnit defineres centrale begreber og tidspunkter, som er særligt vigtige i forhold til den regnskabsmæssige behandling af egenkapitalbaseret honoreringer efter IFRS 2. Disse er vigtige for forståelsen af, hvorledes aktiebaseret vederlag skal behandles regnskabsmæssigt.

Tildelingstidspunktet er det tidspunkt, hvor virksomheden og medarbejderen indgår en aftale om aktiebaseret vederlæggelse. Det vil sige, når virksomheden og modparten når en fælles forståelse af ordningens vilkår og betingelser. På tildelingstidspunktet overdrager virksomheden en ret til egenkapitalinstrumenter i virksomheden til modparten (medarbejderen) under forudsætning af, at eventuelle fastsatte optjeningsbetingelser er opfyldt. Skal ordningen godkendes, f.eks. af aktionærene, er tildelingstidspunktet det tidspunkt, hvor der opnås godkendelse.

Optjeningsbetingelser er de betingelser, der skal opfyldes for, at modparten bliver berettiget til at modtage egenkapitalinstrumenter i virksomheden i henhold til en aktiebaseret vederlæggelsesordning. Disse betingelser omfatter:

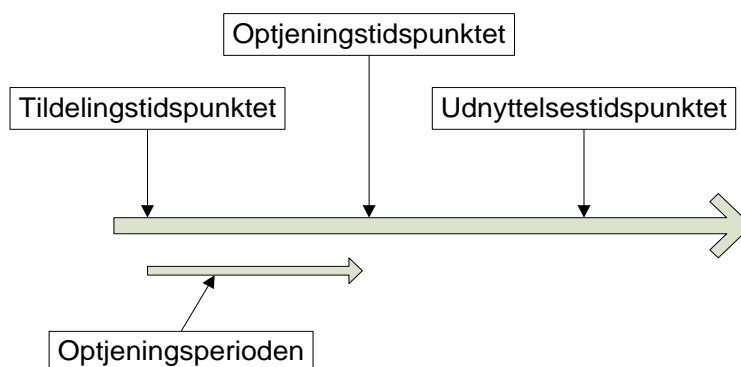
- Servicebetingelser, hvor virksomheden kræver, at modparten yder service i form af arbejdsindsats eller serviceydelser til virksomheden i en bestemt periode.
- Præstationsbetingelser hvor virksomheden kræver, at specifikke præstationsmål bliver opfyldt, f.eks. en bestemt forøgelse af virksomhedens omsætning over en bestemt periode eller en bestemt stigning i aktiekursen.

Optjeningsperioden er den periode, hvor medarbejderen skal opfylde de til aftalen knyttede optjeningsbetingelser.

Optjeningstidspunktet er det tidspunkt, hvor alle optjeningsbetingelser i en aftale om egenkapitalbaseret vederlæggelse er opfyldt. På dette tidspunkt har medarbejderen en ubetinget ret til aflønningen.

²⁵ IFRS 2, Appendiks A

Udnyttelsestidspunktet er det tidspunkt, hvor medarbejderen udnytter sin ret i henhold til det tildelte egenkapitalinstrument. Dvs. hvor medarbejderen modtager, køber eller tegner aktier til den aftalte kurs.

Figur 3, Tidslinjer over relevante tidspunkter²⁶

Figur 3 viser hvordan en aktiebaseret honoreringsordning typisk er tidsmæssigt opbygget. Den tager sit udgangspunkt i tildelingstidspunktet, der er en central dato efter IFRS 2. Det er her virksomheden overfører en ret til medarbejderen, hvorefter medarbejderen på et senere tidspunkt kan modtage den pågældende aflønning, under forudsætning af, at aftalen overholdes af medarbejderen. Denne definition kan give anledning til praktiske problemer, da tildelingstidspunktet ikke nødvendigvis er så præcist angivet, f.eks. hvis en del af aftalen fastsættes en dag, mens resten af aftalen fastsættes senere. Her er tildelingstidspunktet den sidste af de to tidspunkter. Dette kan være tilfældet, hvis bestyrelsen først skal fastsætte udnyttelseskursen. Det kan også være tilfældet, at medarbejderen er begyndt at udføre arbejde for virksomheden før tildelingstidspunktet. F.eks. hvis ordningen først kræves godkendt på generalforsamlingen. Her er princippet i IFRS 2, at omkostninger til en aktiebaseret honorering skal indregnes over den periode, hvor medarbejderen udfører arbejdet. Indregning vil i dette tilfælde først baseres på et skøn over værdien på tildelingstidspunktet. Når tildelingen bliver endelig godkendt fastsættes den endelige dagsværdi. Ordninger hvor medarbejderen løbende optjener retten til instrumenter, f.eks. $\frac{1}{4}$ efter 2 år og $\frac{3}{4}$ efter 4 år, ændrer ikke ved tildelingstidspunktet, som stadig vil være ved aftalens indgåelse. Forholdet kan dog have betydning for, hvordan omkostningen skal fordeles.²⁷

²⁶ Kilde: Egen tilvirkning

²⁷ PriceWaterhouseCoopers, 2004 s. 24

Efter IFRS 2 skal egenkapitalbaseret honoreringer til medarbejdere og ledelsen indregnes til dagsværdi på tildelingstidspunktet. Hvis der er optjeningsbetingelser indregnes honoreringen i takt med, at medarbejderen leverer de arbejdsydelser, der er betingede. Dagsværdien er ved de forskellige ordninger defineret som følgende ”*det beløb, et aktiv kan omsættes til, en forpligtelse kan identificeres til, eller et tildelt egenkapitalinstrument kan udveksles til, ved en handel mellem kvalificerede, villige, indbyrdes uafhængige parter*”.²⁸ Hvilket ved de forskellige egenkapitalbaseret honoreringsordninger vil være som følger:

Medarbejderaktieordninger → den aktuelle kursværdi med fradrag af medarbejdernes egenbetalinger. Hvis aktierne er båndlagt hos medarbejderne i en periode efter tildelingen, reduceres dagsværdien ud fra en konkret vurdering.²⁹

Optionsbaserede ordninger → Dagsværdi opgøres ud fra en optionsværdiansættelsesmodel³⁰

Omkostningerne indregnes som udgangspunkt i resultatopgørelsen i den periode, de kan henføres til. Kun i meget særlige tilfælde, hvor medarbejderen deltager i et udviklingsprojekt, skal omkostningerne aktiveres, som en del af omkostningerne på det pågældende udviklingsprojekt jf. IAS 38 immaterielle aktiver.

Dagsværdien af de tildelte egenkapitalinstrumenter opgøres på tildelingstidspunktet, der ikke reguleres efterfølgende, tilsvarende for eventuelle ændringer i aktiekursen. Hvis ikke medarbejderen skal udføre arbejde (opfylde service betingelser) eller præstationsbetingelser for at kunne udnytte de tildelte egenkapitalinstrumenter, betragtes de som fuldt ud optjente på tildelingstidspunktet. Tildelingstidspunktet og optjeningstidspunktet er her sammenfaldende, hvorfor virksomheden skal indregne hele omkostningen i resultatopgørelsen med det samme og samtidig indregne en tilsvarende stigning i egenkapitalen. Er dette ikke tilfældet fordeles omkostningen over perioden f.eks. 4 år, hvis det er en servicebetingelse, mens der ligeledes indregnes en løbende tilsvarende stigning i egenkapitalen. I særlige tilfælde hvor medarbejderen bliver afskediget, men beholder ordningen, skal det betragtes som en fratrædelsesgodtgørelse.³¹

²⁸ IFRS 2, Appendiks A

²⁹ Vurderingen bygger på hvor mange medarbejdere der forventes ikke at opfylde betingelserne for den båndlagte periode, typisk pga. at de stopper inden ordningen udløber.

³⁰ For uddybende beskrivelse af optionsværdiansættelsesmodeller henvises til afsnit 4.6 værdiansættelse af optioner.

³¹ PriceWaterhouseCoopers, 2004 s. 26

4.4 Værdiansættelse

I dette afsnit redegøres for, hvordan man bestemmer værdien af en samlet optionsordning. Herunder hvilket skøn en virksomhed nødvendigvis må foretage ved fastsættelsen af de forventede omkostninger ved egenkapitalbaseret aflønningsformer. Til at illustre teorien vises efterfølgende et taleksempel.

Virksomheden skal ifølge IFRS 2 opgøre dagsværdien af den samlede aktiebaserede aflønning på tildelingstidspunktet, som det forventes medarbejderne vil opnå ved udløbet af optjeningsperioden. Dette gøres ved, at man indledningsvis fastsætter en dagsværdi på et enkelt egenkapitalinstrument, som beskrevet ovenfor. Den samlede værdi fastsættes derefter på grundlag af, hvor mange egenkapitalinstrumenter, det forventes der vil blive optjent. Hvilket i praksis vil betyde, at vurderingen vil bygge på disse skøn:³²

1. Antallet af medarbejdere, der forventes at forlade virksomheden, inden optjeningstidspunktet nås, og derved mister retten til at udnytte instrumenterne. Dvs. ikke overholder servicebetingelserne.
2. Er der specifikke præsentationsbetingelser knyttet til optjeningen, skal det vurderes, om disse betingelser forventes at blive opfyldt. Dog gælder der særlige regler, hvis optjeningen er betinget af udviklingen i kursen på virksomhedens aktier, aktiekursbetingelser.

Virksomheden skal således ved ordningens begyndelse opgøre en samlet værdi svarende til dagsværdien på det enkelte egenkapitalinstrument ganget med det forventede antal instrumenter, som der i sidste ende forventes at blive optjent. Forventes det, at 90 % af medarbejderne optjener de tildelte egenkapitalinstrumenter efter optjeningsperioden, er grundlaget for indregning dagsværdien ganget med 90 % af instrumenterne. Ændres skønnet efterfølgende som resultat af flere opsigelser end forventet (forudsat ansættelse i x antal år er betingelsen) ændres værdien således, at der tages hensyn til det nye antal instrumenter, der nu forventes optjent. Denne justering foretages løbende, indtil instrumenterne er optjent. Effekten af skønsændringer for tidligere år indregnes i ændringsåret sammen med den nye skønnede omkostning for året. Ved optjeningstidspunktet svarer den samlede

³² IFRS 2 pkt. 19

omkostning derved til dagsværdien (der blev fastsat på tildelingstidspunktet) multipliceret med det faktiske antal optjente egenkapitalinstrumenter.³³

For at illustrere hvordan dette i praksis kan behandles vises nedenstående eksempel på, hvordan en ordning med nedenstående forudsætninger skal behandles:

- 100 medarbejdere som får tildelt 50 optioner
- Servicebetingelsen er 4 års ansættelse
- Optionens dagsværdi³⁴ = 45 kr
- 10 % af medarbejderne forventes at forlade virksomheden inden de 4 år er gået. I tilfælde hvor skønnet ikke holder forlader 5 % af medarbejderne virksomheden før de 4 år.

Figur 4. Taleksempel, udregning af omkostninger ved tildeling af medarbejderoptioner

Eksempel 1		
Personaleomk. i år 1	50.625	(90 x 2250 x 1/4)
Personaleomk. i år 2	50.625	(90 x 2250 x 1/4)
Personaleomk. i år 3	50.625	(90 x 2250 x 1/4)
Personaleomk. i år 4	50.625	(90 x 2250 x 1/4)
	<u>202.500</u>	(90 x 2250)
Eksempel 2		
Personaleomk. i år 1	50.625	(90 x 2250 x 1/4)
Personaleomk. i år 2	50.625	(90 x 2250 x 1/4)
Personaleomk. i år 3	50.625	(90 x 2250 x 1/4)
Personaleomk. i år 4	61.875	(95 x 2250 x 4/4) - 50.625 x 3
	<u>213.750</u>	
Eksempel 3		
Personaleomk. i år 1	50.625	(90 x 2250 x 1/4)
Personaleomk. i år 2	56.250	(95 x 2250 x 2/4) - 50.625
Personaleomk. i år 3	53.437,50	(95 x 2250 x 1/4)
Personaleomk. i år 4	53.437,50	(95 x 2250 x 1/4)
	<u>213.750</u>	

Kilde: Egen tilvirkning³⁵,

Personaleomkostningerne for hver periode (**P**) = Dagsværdien af det enkelte egenkapitalinstrument (**D**) ganget med skønnet over forventet antal medarbejdere som vil optjene optionen (**O**) divideret med antal år, optjeningsperioden (**Å**) → **P = (D x O) / Å**

100 medarbejdere x 50 optioner x kr. 45 x 90 % (det forventet antal optjente optioner på optjeningsstidspunktet) / 4 år → **P =** kr. 225.000 (**D**) x 0.9 (**O**) / 4 (**Å**) = kr. 56.250

På tildelingstidspunktet beregnes den årlige omkostning til kr. 50.650

³³ IFRS 2 pkt. 20

³⁴ Fastsettes ud fra principperne i afsnit 4.6 *værdiansættelse af optioner*

³⁵ Med inspiration fra PriceWaterhouseCoopers 2004 s. 29

Figur 4 viser, hvordan personaleomkostningerne fordeler sig over de fire år. I eksempel 1 passer det skøn man havde, da ordningen blev indgået. I eksempel 2 og 3 korrigeres skønnet, i eksempel 2 først når ordningen udløber og virksomheden skal indfri forpligtelsen, hvilket har den konsekvens, at personaleomkostningerne er 20 % højere i år 4. Denne måde at korrigere på er ikke hensigtsmæssig ifølge IFRS 2, da der herefter løbende skal korrigeres, så konsekvensen af at det første skøn ikke medfører store korrektioner ved ordningens udløb. I taleksemplet betyder dette ikke så meget, men havde virksomheden først anslået, at 50 % ville opfylde betingelsen havde korrektionen været ganske stor i år 4. I eksempel 3 korrigeres der allerede i år to, hvorfor omkostningerne i de efterfølgende år giver et mere sandfærdigt udtryk for virksomhedens forbrug af ressourcerne end eksempel 2. Der korrigeres ikke yderligere i eksemplet. Hvis der i de enkelte år havde været indikationer der ville give grund til at ændre skønnet, skulle dette være foretaget som korrektionen i år 2, med de nye forventninger til antallet af forventede optioner som indfries. Der kan således også være situationer, hvor der indregnes en indtægt som følge af, at optionerne ikke bliver optjent, da servicebetingelserne ikke opfyldes.

Er ordningen alene baseret på ansættelse dvs. servicebetingelser, er den regnskabsmæssige behandling relativ simpel. Efter at have fastsat det enkelte egenkapitalinstruments dagsværdi, skal man løbende regulere skønnet over hvor mange instrumenter der forventes optjent på optjeningstidspunktet. Ofte stiller virksomheden dog flere krav udover servicebetingelser.

4.5 Behandling af ordninger med præstationsbetingelser og aktiekursbetingelser

Hovedreglen i IFRS 2 er, at omkostningen, der endeligt skal indregnes i resultatopgørelsen, skal baseres på det antal egenkapitalinstrumenter, der faktisk optjenes, som beskrevet ovenfor. Undtagelsen er hvis betingelsen knytter sig til udviklingen i virksomhedens aktiekurs, hvilket kaldes aktiekursbetingelser. Hvis medarbejderen ikke optjener instrumentet alene som følge af, at betingelsen ikke opfyldes, skal allerede afholdte omkostninger ikke tilbageføres. Ligeledes skal indregnede omkostninger til aktiebaseret honoreringer ikke tilbageføres, hvis optjente egenkapitalinstrumenter blot udløber uden at blive udnyttet, f.eks. hvis det ikke er fordelagtigt at udnytte denne.³⁶

³⁶ PriceWaterhouseCoopers, 2004 s. 48

4.5.1 *Præstationsbetingelser*, er betingelser, der kan knytte sig til opnåelsen af bestemte regnskabsmæssige mål for eksempel; omsætning, overskud etc. Ligeledes kan det være mål der for eksempel knytter sig til bestemte salgskvoter. Vurderingen af hvad dagsværdien er for egenkapitalinstrumenter, der knytter sig til denne type betingelser er i princippet de samme som beskrevet i ovenstående afsnit. Det vil sige på tildelingstidspunktet fastsættes dagsværdien for det enkelte egenkapitalinstrument, eksempelvis en option hvis værdi bestemmes ud fra en optionsværdiansættelsesmodel. Herefter foretages et skøn om egenkapitalinstrumentet forventes optjent. Skønnet bygger på, hvad præstationsbetingelsen er, hvilket kan være opnåelsen af en bestemt omsætning eller overskud. Udgangspunktet for skønnet må være, at betingelsen bliver opfyldt og indregningen påbegyndes. Viser det sig efterfølgende, at det ikke længere er sandsynligt, at optjeningen vil finde sted, tilbageføres allerede indregnede omkostninger. Helt i overensstemmelse med hovedreglen, og den samlede omkostning kommer derfor til at svare til det antal instrumenter, der rent faktisk optjenes.

I tilfælde hvor der knytter sig et variabelt antal instrumenter til ordningen, dvs. at der f.eks. tildeles flere instrumenter, desto større overskud virksomheden har eller tilfælde, hvor udnyttelseskursen variere, som f.eks. lavere indfrielseskurs desto bedre resultat, er princippet det samme som ved de øvrige tilfælde. Ved ordningens indgåelse laves et bedst muligt skøn over forventede antal indfriet instrumenter samt optjeningsperioden, hvis den er variabel. Dette skøn reguleres og korrigeres der løbende for således, at det endeligt indregnede beløb er lig med dagsværdien af det endelige antal tildelte instrumenter, så det fulde beløb er indregnet ved slutningen af optjeningsperioden.³⁷

For at vises hvorledes en ordning, hvortil der er knyttet præstationsbetingelser, indregnes vises nedenstående taleksempel på et tilfælde, hvor tildelingen af aktier er betinget af opnåelse af en bestemt værditilvækst.

³⁷ PriceWaterhouseCoopers, 2004 s. 48

Virksomheden tildeler direktøren en aktiebaseret aflønning i aktier, betingelsen er en værditilvækst på 25 mil. kr. over 4 år. Aflønningen er et antal aktier til en markedsværdi på tildelingstidspunktet på kr. 400.000. Ved ordningens indgåelse forventes det, at betingelsen opnås, efter et år skønnes det fortsat at ordningen opnås. I år 3 skønnes det ikke længere, at værditilvæksten nås, men når de 4 år er gået viser det sig alligevel, at målet nås.

Figur 5: Taleksempel der illustrerer omkostningerne ved aktieordning med præstationsbetingelser

	Indtægt/omkostning	
År 1	100.000	Virksomheden omkostningsfører 1/4 af de samlede omk.
År 2	100.000	Virksomheden omkostningsfører 1/4 af de samlede omk.
År 3	-200.000	Da det ikke skønnes, at målet opnås tilbageføres omk. fra år 1 og 2
År 4	400.000	Betingelserne opnås alligevel og de samlede omk. indregnes
Omk. I alt	<u>400.000</u>	

Kilde: Egen tilvirkning³⁸,

Figur 5 viser, at skønnet over om betingelserne opnås og omkostningen skal indregnes, kan have stor indvirkning på resultatopgørelsen. Fejlskøn som vist i figur 5 kan medføre, at alle omkostningerne først indregnes på optjeningstidspunktet. Det er derfor meget vigtigt, at der foretages realistiske vurderinger løbende, så man ikke kommer i den uheldige situation, som vist i figur 5, hvor fejlskønnet i år 3 får store konsekvenser. Objektivt set virker det som en hensigtsmæssig metode til at indregne omkostningerne på, da der løbende skønnes om virksomheden kommer til at få en omkostning, dvs. skal betale direktøren aktielønnen, og opnås målet ikke, så har virksomheden ikke en omkostning. Blev der ikke korrigeret efter tildelingstidspunktet vil det betyde, at man helt ignorerede hændelser efter ordningen blev indgået.

4.5.2 *Aktiekursbetingelser*³⁹ knytter sig til kursudviklingen på virksomhedens aktier. Hvilket f.eks. kan være, at aktiekursen skal være steget til en bestemt kurs eller en betingelse om en relativ kursudvikling i forhold til et aktieindeks. Aktiekursbetingelser kan godt være knyttet til andre betingelser, f.eks. præstationsbetingelser, men ved aktiekursbetingelser skal indregnede omkostninger ikke tilbageføres alene som resultat af, at aktiekursbetingelserne ikke opfyldes. Dvs. opfyldes de tilknyttede præstationsbetingelser, men ikke aktiekursbetingelsen, indregnes alligevel

³⁸ Med inspiration fra PriceWaterhouseCoopers 2004 s. 50

³⁹ Også kaldet markedsmæssige betingelser

en omkostning, svarende til den samlede omkostning af dagsværdien af det antal instrumenter, hvor alle øvrige optjeningsbetingelser er opfyldt.⁴⁰

Til forskel fra de andre betingelser, skal der ved værdiansættelsen af det enkelte instrument tages hensyn til, at ordningen indeholder aktiekursbetingelser. Hvis en betingelse er, at aktiekursen skal være steget 25 %, inden medarbejderen kan udnytte denne, vil et sådan instrument have en lavere værdi end en ordning, der udelukkende bestod af præstationsbetingelser. Således tager IFRS 2 allerede på tildelingstidspunktet stilling til aktiekursbetingelsen.⁴¹ Nedenstående vises et taleksempel for at illustrere, hvorledes dette i praksis finder sted.

Virksomheden tildeler direktøren en aktiebaseret aflønning i aktieoptioner. Ordningen lyder på 5000 optioner, der er betinget af fortsat ansættelse i 3 år samt en betingelse om, at virksomhedens aktiekurs skal være steget fra kurs 25 til kurs 50 eller højere ved udgangen af år 3. Er aktiekursen højere end 50, kan optionen udnyttes i de efterfølgende 4 år.

Til at værdiansætte optionen anvender virksomheden en optionsværdiansættelsesmodel og udregner værdien til kr. 20 pr. option. Eksemplet viser en situationen, hvor direktøren opfylder kravet om ansættelse således, at der indregnes en omkostning. Havde direktøren forladt sit job inden optjeningstidspunktet skulle de indregnede omkostninger tilbageføres.

Figur 6: Taleksempel der viser indregning af en ordning med aktiekursbetingelser

		omkostning	Akkumuleret omk.
År 1	5000 optioner x kr. 20 x 1/3	33333,33	33333,33
År 2	5000 optioner x kr. 20 x 2/3 - 33333,33	33333,33	66666,66
År 3	5000 optioner x kr. 20 - 66666,66	33333,33	100.000

Kilde: Egen tilvirkning⁴²

Figur 6 viser de omkostninger en virksomhed har ved en aktieoptionsordning. Omkostningerne er uafhængige af om betingelsen for aktiekursen opfyldes, selvom konsekvensen heraf er, at direktøren ikke erhverver ret til aktieoptionerne og virksomheden derfor ikke skal opfylde forpligtelsen og give afkald på egne aktier. Alene en manglende opfyldelse af servicebetingelserne vil kunne forårsage en korrektion af omkostningerne. Kursudviklingen på virksomhedens aktier kommer altså ikke til at

⁴⁰ IFRS 2, pkt. 21

⁴¹ PriceWaterhouseCoopers, 2004 s. 55

⁴² Med inspiration fra PriceWaterhouseCoopers 2004 s. 57

påvirke omkostningerne direkte. Hvorvidt det indirekte vil komme til at påvirke selskabets likvider og egenkapital er ikke IFRS 2s hensigt at inddrage.

I figur 6 fastsættes værdien af optionen til kr. 20, hvordan man i praksis skal bestemme denne værdi bestemmes ved hjælp af en optionsprisværdiansættelsesmodel. Kravene til denne vil i det efterfølgende blive beskrevet for at undersøge, hvad der ligger til grund for fastsættelsen af denne ”vigtige” værdi. Den er vigtig, fordi det er den værdi, som kan komme til at bestemme, hvor store omkostningerne en virksomheds resultat vil blive belastet med som resultat af options aflønningen. En belastning virksomheder ikke tidligere har haft, da options aflønningen alene er blevet behandlet som en egenkapitaltransaktion og derved holdt udenfor resultatopgørelsen.

4.6 Værdifastsættelse af optioner

Aktieoptioner skal i princippet indregnes til dagsværdien, dvs. markedskursen på tildelingstidspunktet. Men som oftest eksisterer der ikke en markedskurs på den type optioner medarbejder eller ledere tildeles og virksomheden skal derfor anvende en værdiansættelsesmetode.⁴³ Værdiansættelsesmetoden skal som hovedregel medtage faktorer som kvalificerede, villige markedsdeltagere ville ligge til grund. F.eks. den faktor at mange medarbejderoptioner har en lang løbetid, og kan som regel udnyttes i perioden mellem retserhvervelsestidspunktet og til optionen udløber.

Efter IFRS 2 kan der anvendes to forskellige modeller: Black-Scholes modellen og en binomialberegning. Men det skal dog påpeges, at IFRS 2 ikke stiller krav om én bestemt model. I erkendelse af, at optioner ofte er meget forskellige er fleksibilitet meget vigtigt. Samtidig er standarden åben overfor en evt. ny metode som er bedre end de nuværende.⁴⁴ I nedenstående afsnit beskrives de faktorer modellen som minimum skal tage hensyn til.

4.6.1 Krav til optionsværdiansættelsesmodellen

Alle modeller til prisfastsættelse af optioner skal som minimum tage højde for følgende faktorer:⁴⁵

⁴³ IFRS 2, pkt. 17

⁴⁴ IFRS 2 Appendiks B

⁴⁵ IFRS 2, Appendiks B pkt. B6

- Optionens udnyttelseskurs
- Optionens løbetid
 - IFRS 2 kræver, at den forventede løbetid frem til den maksimale løbetid benyttes. Den forventede løbetid skal, hvis muligt, baseres på den faktiske adfærd, der er observeret ved tidligere tildelinger.
- Den aktuelle kurs på de underlæggende aktiver
- Aktiekursens forventede volatilitet
 - Volatiliteten udtrykker hvor meget afkastet på den underliggende aktie svinger. For at skabe størst sikkerhed anbefaler IFRS 2, at der anvendes ugentlig data frem for månedlig. Ligeledes anbefales det, at der anvendes historisk data, svarende til en periode lig optionens løbetid. Ifølge IFRS 2 vil de ofte være flere rimelige alternativer til beregning af den forventede volatilitet.
- Forventede udbytte på aktierne (hvis relevant)
 - Det årlige udbytte i procent af aktiens markedskurs skal principielt baseres på et skøn over de fremtidige udbetalinger, f.eks. på grundlag af en af selskabet offentliggjort udbyttepolitik.
- Den risikofri rente i optionens løbetid
 - Er defineret som renten på obligationer udstedt af staten i det land, hvor selskabets aktier i det væsentligste handles med en restløbetid svarende til den forventede løbetid for den option, som skal værdiansættes.

Andre faktorer, som kvalificerede villige markedsdeltagere ville lægge til grund ved prisfastsættelsen, skal også tages i betragtning.

Det vigtigste når en virksomhed skal prisfastsætte en option er, at den model der vælges er den mest hensigtsmæssige til netop de forhold, der gælder for den specifikke option. Som tidligere beskrevet er løbetiden på disse optioner ofte væsentligt længere end på optioner, der handles på børser. Ligeledes har medarbejderen eller lederen også typisk mulighed for at udnytte optionen i en årrække efter optjeningstidspunktet. IFRS 2 fraråder derfor ofte brugen af Black-Scholes modellen, da den forudsætter udnyttelsen skal ske på et bestemt tidspunkt, også kaldet ”europæisk option”. Ved en binomialberegningsmodel derimod, kan optionen sædvanligvis udnyttes fra og med et bestemt tidspunkt og indtil udløb, også kaldet en amerikansk option. Derudover har Black-Scholes

også andre begrænsninger. Den kan ikke håndtere ændringer af betingelserne i optionens løbetid, f.eks. en variabel udnyttelseskurs og aktiekursbetingelser.

4.7 Sammenfattende om IFRS 2

IFRS 2 er den første standard i Danmark med en komplet vejledning til, hvordan aktiebaseret vederlag skal behandles. Standarden opdeler de aktiebaserede honoreringer i tre typer:

- Egenkapitalordningen
- Kontantordningen
- Valgordning

Aktiebaseret vederlag i egenkapitalinstrumenter repræsenterer en omkostning for virksomheden og skal indregnes på tildelingstidspunktet til dagsværdi. Dagsværdien bestemmes ud fra værdien af de tildelte egenkapitalinstrumenter, da det ikke er muligt, pålideligt, at måle værdien af service/tjenesteydelserne. Såfremt honoreringsordningen ikke indeholder betingelser indregnes omkostningen på tildelingstidspunktet, ellers fordeles omkostningerne over optjeningsperioden. Der skal løbende justeres i det antal forventede instrumenter, der forventes indfriet som resultat af indfriet service- og præstationsbetingelser. Men der skal ikke reguleres for aktiekursbetingede præstationsbetingelser, da den faktor indregnes i optionsværdien på tildelingstidspunktet, og den værdi ikke løbende skal reguleres, vil det ikke påvirke omkostningen, om aktiekursbetingelsen indfries eller ej.

Til at bestemme optionens værdi anvendes en optionsprisværdiansættelsesmetode. IFRS 2 stiller en række krav til metoden, men som grundregel skal metoden indregne faktorer som kvalificerede, villige, uafhængige parter vil ligge til grunde for værdiansættelsen. Da optioner som tildeles medarbejdere og ledere ofte er meget forskelligt udformet fra ordning til ordning, er kravene fra IFRS 2 meget fleksible, og det er op til den enkelte virksomhed at vurdere, hvilken metode der passer bedst på præcis den type honoreringsordninger, den har.

5 Vurdering af IFRS 2s behandling af egenkapitalbaseret honoreringer

I dette kapitel vurderes IFRS 2, hvorfor en række af de regler IFRS 2 har fastsat undersøges, bl.a. med hensyn til indregning af en omkostning i resultatopgørelsen, indregning til dagsværdi på tildelingstidspunktet samt den efterfølgende måling. IFRS 2s bestemmelser vil løbende blive sammenholdt med konkrete alternativer samt sat i forhold til begrebsrammen.

5.1 Indregning kontra noteoplysning

Den grundlæggende betragtning i IFRS 2 er, at egenkapitalbaseret honoreringer skal betragtes som en omkostning for modtaget arbejdsydelse. Virksomheden modtager ressourcer (arbejdsydelse), der som modydelse udsteder nye aktier, aktieoptioner eller andre egenkapitalinstrumenter som betaling. Det resulterer i en indregning af tilgangen af ressourcer, og medfører en stigning i egenkapitalen. Hvorefter virksomheden, enten ved modtagelsen af ressourcen eller på et senere tidspunkt, skal indregne omkostningerne opstået fra forbruget af ressourcerne.⁴⁶

Alternativet til at indregne egenkapitalbaseret honoreringer som en omkostning for brug af en ressource i resultatopgørelsen, er at oplyse herom via en noteoplysning. Det svarer til den tidligere regulering i form af RV 20 samt fondsbørsens oplysningsforpligtelser.

Tidligere indregnede man ikke egenkapitalbaseret aflønninger, fordi de ikke opfyldte kravene for indregning, hvorfor noteoplysning var det eneste alternativ. Indregning er processen, hvor man indarbejder et element, der opfylder kravene til indregning i begrebsrammen, i enten balancen eller resultatopgørelsen. Kravene til indregning er:⁴⁷

- Det er sandsynligt⁴⁸, at fremtidige økonomiske fordele vil tilflyde eller fragå virksomheden.
- Posten skal kunne måles pålideligt til kostpris eller værdi.

⁴⁶ BC pkt. 31

⁴⁷ IASB framework pkt. 83

⁴⁸ Sandsynligt er efter IASB ”*more probable than not*”, hvilket må antages at være over 50 %.

For at vurdere om egenkapitalbaserede aflønningsformer skal indregnes, må ovenstående krav/punkter nødvendigvis overholdes. Det første punkt for indregning kræver, at transaktionen skal opfylde definitionen på et af årsregnskabslovens elementer som værende aktiver, forpligtelser, indtægter, omkostninger, egenkapital og totalindkomst.⁴⁹ Efter IFRS 2 er der tale om en omkostning. Definitionen på en omkostning er ”*fald i økonomiske fordele i regnskabsperioden i form af afgang eller værdiforringelse af aktiver eller stigning i forpligtelser, som medfører fald i egenkapitalen. I omkostninger indgår dog ikke udlodning eller udbytte til ejere*”.⁵⁰ Jf. nedenstående afsnit 5.2 *dagsværdi som målegrundlag*, opfylder transaktioner med egenkapitalbaseret aflønning ikke definitionen på en forpligtelse, derfor må de nødvendigvis opfylde definitionen på et aktiv. Et aktiv defineres som ”*ressourcer under virksomhedens kontrol som et resultat af tidligere begivenheder, og hvorfra fremtidige økonomiske fordele ventes at tilflyde virksomheden*”.⁵¹ Det virker problematisk at indpasse egenkapitalbaseret aflønninger i denne definition. Virksomheden har ikke kontrol over de fremtidige økonomiske fordele/tjenesteydelser, som den ansatte leverer, da en ansat, i princippet, på et hvilket som helst tidspunkt kan forlade virksomheden. Umiddelbart virker det derfor som et brud på begrebsrammen at indregne egenkapitalbaseret aflønninger da de ikke opfylder definitionen på et aktiv og derfor ikke opfylder indregningskriterierne. Men på trods af, at fremtidige tjenesteydelser ikke lever op til begrebsrammens definition på et aktiv, er tjenesteydelser aktiver, når de modtages. Dette argument begrundes med henvisning til de amerikanske regnskabsstandarder, hvor denne problematik yderligere klarlægges ”*Services provided by entities, including personal services, cannot be stored and are received and used simultaneously*”.⁵² *They can be assets of an entity only momentarily - as the entity receives and uses them - although their use may create or add value to other assets of the entity*”. Dvs. tjenesteydelserne er aktiver som forbruges med det samme, som de henholdsvis leveres, og derfor alligevel passer med definitionen. Derfor er IFRS 2 i overensstemmelse med begrebsrammen, og egenkapitalbaseret aflønninger skal indregnes som en omkostning, såfremt omkostningen kan måles pålideligt.

Det andet punkt/krav i vurderingen af indregningskriterierne er pålidelig måling. Pålidelighedskravet er en del af kvalitetskravene til årsrapporten, der også omfatter relevans.⁵³

⁴⁹ Elling 2002, s. 175

⁵⁰ ÅRL Bilag 1 pkt. 12

⁵¹ ÅRL Bilag 1 pkt. 1

⁵² BC pkt. 47

⁵³ ÅRL § 12 stk. 3

Kvalitetskravene er afledet af det overordnede krav om, at regnskabet skal give et retvisende billede af virksomhedens aktiver og passiver, finansielle stilling samt resultatet.⁵⁴ Det væsentlige ved relevans er, at informationen skal være i stand til at gøre en forskel i en konkret beslutningssituation. Set i forhold til, at indregning af omkostninger ved aktiebaseret vederlag i f.eks. England vil det betyde, at de 25 største selskaber i FTSE 100, i gennemsnit vil mindske deres overskud 5,42 %, er relevans kravet i høj grad opfyldt.⁵⁵

Pålidelighed består af 3 komponenter: verificerbarhed, repræsentativ gyldighed og neutralitet. For at oplysninger kan være pålidelige kræves, at de er ”sande”, hvilket vil sige, at de er i overensstemmelse med kendsgerninger. I praksis indeholder årsrapporten en række målinger, som er usikre, hvilket indebærer, at en objektiv sandhed ikke eksisterer.⁵⁶ Dette er ved egenkapitalbaseret aflønninger også tilfældet, da dagsværdien fastsættes vha. af en værdiansættelsesmodel, som i høj grad er baseret på ikke objektive vurderinger. Mange sætter lighed mellem objektivitet (verificerbarhed) og pålidelighed. Gør man dette, vil egenkapitalbaseret aflønninger være upålidelige, da dagsværdien vurderet ved hjælp af en værdiansættelsesmetode ikke er objektiv, men derimod baseret på kvalificerede men subjektive skøn. Ved at antage dette tilsidesætter man kravet om repræsentativ gyldighed eller validitet, hvilket også er det mest komplicerede begreb af de to. Ved repræsentativt gyldighed forstås, at man måler de fænomener, man ønsker at måle, mens verificerbarhed alene vedrører det man måler, inddrager repræsentativ gyldighed i lige så høj grad det, man ikke måler.⁵⁷ Derfor vil dagsværdien komme til at fremstå som et mere pålideligt målegrundlag end f.eks. den indre værdi jf. nedenstående afsnit 5.2.3 *indre værdi*. Denne værdi kan, modsat dagsværdi, måles med en høj grad af verificerbarhed, men vil, som det viser sig i virkeligheden, ikke være særlig pålidelig.

IFRS 2 er baseret på, at dagsværdien kan måles pålideligt på tildelingstidspunktet vha. en værdiansættelsesmetode. Havde dette ikke været tilfældet ville IFRS 2 ikke overholde kvalitetskravene. Som det er vist i afsnit 4.6 *værdiansættelse af optioner*, findes der metoder til at fastsætte dagsværdien på en medarbejderaktieoption som for eksempel Black-Scholes formelen

⁵⁴ ÅRL § 11

⁵⁵ Kerrison 2004

⁵⁶ Elling 2002 s. 171

⁵⁷ Elling 2002 s. 171

eller en binomialberegning. At disse metoder kan fastsætte en pålideligt målt dagsværdi, er det ikke dette speciales formål at betvivle, tværtimod antages det, at dette er tilfældet

IFRS 2 opfylder derfor de generelle krav til indregning samt krav til definition på en omkostning. Derfor er det i overensstemmelse med begrebsrammen at indregne egenkapitalbaseret vederlag som en omkostning på trods af, at det umiddelbart fremstår ret problematisk. I forbindelse med næste afsnit er det et krav, at målegrundlaget leverer på til de ovenfor nævnte krav, ellers vil metoden være i strid med begrebsrammen.

5.2 Dagsværdi som målegrundlag

For at kunne indregne egenkapitalbaseret aflønninger som en omkostning, er det nødvendigt at fastsætte målegrundlaget. Som beskrevet i afsnit 4.4 *værdiansættelse* skal man efter IFRS 2 indregne egenkapitalbaseret honoreringer til dagsværdien af de tildelte egenkapitalinstrumenter. I dette afsnit undersøges dagsværdi som målegrundlag samt alternativer hertil. Først vurderes hvad transaktioner forbundet med disse honoreringer skal klassificeres som i henhold til begrebsrammen.

Egenkapital er den residual-interesse/værdi i en virksomheds aktiver, der er tilbage, når forpligtelserne er fratrukket. Dvs. **Aktiver – forpligtelser = egenkapital**.⁵⁸ Heraf følger, at hvis en virksomhed udsteder et finansielt instrument og dette ikke ligger indenfor definitionen på en forpligtelse, er det egenkapital. Definitionen på en forpligtelse er:

Forpligtelser: Eksisterende pligter for virksomheden opstået som resultat af tidligere begivenheder, og hvis indfrielse forventes at medføre afståelser af fremtidige økonomiske fordele.⁵⁹

Umiddelbart virker det til, at man vil kunne argumentere for, at en egenkapitalbaseret honorering vil kunne høre ind under den definition. Virksomheden har en eksisterende pligt til at indfri ordningen, såfremt medarbejderen opfylder evt. optjeningsbetingelser. Den er et resultat af tidligere begivenheder og vil sandsynligvis betyde afståelse af fremtidige økonomiske fordele, ellers vil den ikke være fordelagtig for modtageren henholdsvis medarbejderen eller lederen. Men betragtes

⁵⁸ Elling 2002, s. 243

⁵⁹ ÅRL Bilag 1.C. Årsrapportens elementer

ovenstående formel kan man se, at transaktioner med egne aktier og aktieoptioner er egenkapitaltransaktioner og ikke en forpligtelse, fordi ingen af disse instrumenter kræver, at virksomheden giver afkald på likvider eller aktiver. Det vil sige, at der er ikke fald i nettoaktiver, hvorfor egenkapitalbaseret honoreringer skal betragtes som en egenkapitaltransaktion og ikke en forpligtelse for at kunne efterleve begrebsrammen. Den afgørende faktor for om man kan diskutere hvorvidt egenkapitalinstrumentet er en forpligtelse eller en del af egenkapitalen er spørgsmålet om virksomheden er forpligtet til at overføre økonomiske fordele i likvider eller andre aktiver til en tredje part. Et konkret eksempel, hvor dette ikke er tilfældet, at udover de egenkapitalbaseret honoreringer, er almindelige aktier, hvor virksomheden ikke tvunget til at overføre likvider eller andre aktiver til aktionærerne før en evt. vedtagelse om udlodning, hvorfor det også er egenkapital.⁶⁰

En regnskabsmæssig behandling hvor man opfatter egenkapitalbaseret honoreringer som en forpligtelse er ikke muligt under den gældende begrebsramme, og den regnskabsmæssige behandling vil derfor være nødsaget til at følge de regnskabsmæssige principper, som følge af egenkapitaltransaktioner. Konsekvensen heraf er, når først egenkapitalinstrumentet er udstedt, f.eks. tildelingen af en aktieoption, så kan værdien af denne ikke efterfølgende blive målt/reguleret.

Formålet er jf. ovenstående formel at måle forskellen mellem aktiver og forpligtelser, ikke at måle selve egenkapitalen, da egenkapitalen i princippet er et syntaktisk begreb, som ikke eksisterer i virkeligheden. Et eksempel herpå er ved udstedelsen af nye aktier, her indregnes modtaget likvider og en tilsvarende forøgelse af egenkapitalen. Efterfølgende påvirker ændringer i markedsprisen (aktiekursen) ikke nettoaktiverne og disse ændringer skal derfor heller ikke indregnes. Det er derfor IASBs hensigt, at det primære formål er at redegøre for de modtagne varer eller tjenesteydelser og ikke ”betalingen”, egenkapitalinstrumentet.⁶¹ Disse måles og indregnes en gang, og kan ikke efterfølgende ændres. Metoden vil i den følgende behandling vise sig, at være særdeles problemfyldt. Af åbenlyse grunde er det nærmest en umulig opgave at bestemme dagsværdien på de tjenesteydelser medarbejdere eller ledere yder for egenkapitalinstrumenterne. I visse tilfælde kan ordningen være en del af en samlet lønpakke eller en ekstra bonusordning. I begge tilfælde vil man være nødt til at opdele, hvor meget af den ”samlede arbejdsindsats” medarbejderen eller lederen leverer skyldes den almindelige løn og hvor meget den egenkapitalbaseret honorering vægter. Deraf

⁶⁰ G4+1 pkt. 3.4

skønnes værdien af tjenesteydelsen ud fra andelen, der skyldes den egenkapitalbaseret honorering. Dette vil selv sagt være en nærmest umulig opgave. Det er ikke muligt på en pålidelig måde at opsplitte og værdiansætte en ansats arbejdsindsats i flere dele.

I erkendelse af denne problemstilling, skal der efter IFRS 2 anlægges et andet syn på, hvorledes denne type honoreringer skal behandles. Da det ikke er muligt direkte at bestemme dagsværdien af modtagne tjenesteydelser, så anvendes værdien af de tildelte egenkapitalinstrumenter som surrogat herfor. Dette virker som den eneste konkrete måde til at bestemme en værdi, der er i stand til at leve op til begrebsrammens kvalitetskrav om pålidelighed. Derfor er det også min opfattelse, at såfremt man ønsker en regnskabsmæssig behandling, hvor omkostningerne fra aktiebaseret honoreringer i egenkapitalinstrumenter indregnes i resultatopgørelsen, må man nødvendigvis anvende værdien af tildelte egenkapitalinstrumenter.

5.2.1 Dagsværdi og alternative målegrundlag

Ved fastsættelsen af målegrundlaget for aktiebaseret vederlag, der falder under egenkapitalordningen, kan man forestille sig en række forhold, som kunne være interessante at anvende til at belyse omkostninger ved honoreringen. I baggrunden for IFRS 2 ”*basis of conclusion on IFRS 2*” og i andre rapporter om aktiebaseret vederlæggelse bl.a. ED2 og G4+1’ diskussionspapir, vurderes alternative målegrundlag end dagsværdien. Derfor ønsker jeg kort at undersøge de mest interessante af disse alternativer, for derved at kunne vurdere eventuelle styrker og svagheder ved dagsværdi samt for at undersøge, om der skulle eksistere et målegrundlag, som måske er mere fordelagtigt end dagsværdien. Alternativerne til dagsværdien er måling til kostprisen eller den indre værdi.

5.2.2 *Kostprisen*, er defineret som ”*det beløb, der er ydet som vederlag for aktiver... eller for en forpligtelse, det beløb der er modtaget som vederlag for forpligtelsen*”.⁶² Samtlige finansielle aktiver og forpligtelser, som er finansielle instrumenter, skal måles til kostpris ved første indregning.⁶³ Det skal her bemærkes, at finansielle instrumenter, som egne aktier og aktieoptioner, ikke falder herunder, da de jf. ovenstående diskussion, ikke opfylder definitionen herpå. Anvender man kostprisen som målegrundlag vil omkostningerne ved at sælge aktierne til medarbejderen eller lederen til en lavere pris komme til udtryk ved salget, idet forskellen mellem købsprisen og

⁶² ÅRL Bilag. 1D

⁶³ ÅRL § 36

salgsprisen vil ende i resultatopgørelsen. Man kunne endda forstille sig situationer, hvor effekten vil komme til udtryk i en indtægt, hvis salgsprisen vil være større end købsprisen.⁶⁴ Hvis man udelukkende fokuserer på de kontante pengestrømme, vil kostprisen fremstå som et fornuftigt målegrundlag. Der er en omkostning ved at erhverve aktierne og en indtægt ved at sælge dem, udfaldet af dette vil vise sig i resultatopgørelsen. På samme måde som hvis virksomheden opkøbte aktier i en anden virksomhed og solgte dem på et senere tidspunkt.⁶⁵ Men dette målegrundlag er alligevel ikke fornuftigt, for det første vil det kræve, at virksomhedens egne aktier vil fremstå som et aktiv, selvom dette efter ÅRL er en mulighed,⁶⁶ er det efter IFRS ikke tilladt.⁶⁷ Da køb af egne aktier opfattes som transaktioner mellem ejerne, hvorfor det behandles som egenkapitaltransaktioner. Der skal ikke indregnes nogen omkostning eller indtægt som resultat af sådanne transaktioner efter IFRS 2, da der ikke er ændringer i virksomhedens nettoaktiver.⁶⁸ For det andet afspejler kostprisen hverken værdien af de aktier eller optionerne der tildeles eller værdien af den service/tjenesteydelser medarbejderen eller lederen skal levere.⁶⁹ Ved at indregne til kostprisen, vil omkostningen ved honoreringen i egenkapitalinstrumenter være mere eller mindre tilfældige afhængig af, hvornår virksomheden opkøbte aktierne til afdækning af forpligtelsen til indfrielse af aktielønnen. Ved en warrant ordning vil virksomheden ikke have en omkostning, da den ikke vil medføre køb af egne aktier, hvorfor denne type ordninger udelukkende vil bestå i egenkapitaltransaktioner. Derved er man lige vidt i forhold til, hvordan ordningerne tidligere er blevet behandlet.

Selvom kostpris som målegrundlag vil medføre, at virksomhedens reelle omkostninger ved at skulle indfri forpligtelsen, som følge af den egenkapitalbaseret honorering, kommer til syne i resultatopgørelsen, er den af ovenstående grunde ikke hensigtsmæssig at anvende. Hvorfor ingen af de alternative forslag anbefaler denne metode. Ud fra samme argumentation finder jeg heller ikke, at kostprisen vil være fordelagtig at anvende som målegrundlag. Ikke kun vil det kræve en ændring

⁶⁴ BC pkt. 71

⁶⁵ BC pkt. 72

⁶⁶ Jf. ÅRL § 35

⁶⁷ I definitionen på et aktiv er det et krav, at fremtidige økonomiske fordele vil tilflyde virksomheden. De fremtidige økonomiske fordele ved aktier er retten til udbytte, eller retten til at modtage fordele i form af værdistigninger af aktien. Hvis en virksomhed skulle have økonomiske fordele af egne aktier, vil den modtage udbytte af egen egenkapital. Dette medfører ikke en fordel for virksomheden, fordi der ikke er ændringer i virksomhedens nettoaktiver, man kan sige at cash flowet er cirkulerende.

⁶⁸ BC pkt. 73

⁶⁹ G4+1 pkt. 4.6

i begrebsrammen, det vil samtidig være et skridt tilbage i forhold til den regnskabsmæssige behandling efter IFRS 2.

5.2.3 Indre værdi: Den indre værdi af en aktieoption, er på et hvilket som helst tidspunkt forskellen mellem aktiekursen/markedsprisen på den underliggende aktie og udnyttelsesprisen på optionen. Efter IFRS 2 vil den indre værdi skulle måles på tildelingstidspunktet. Den indre værdi vil på dette tidspunkt ofte være meget lille eller lig 0. I mange tilfælde vil en værdiansættelse af en option til den indre værdi derfor ikke tillægge aktieoptioner nogen særlig værdi, hvorfor det ikke vil være til nogen hjælp at anvende denne værdi som målegrundlag. Problemet er, at den indre værdi ikke afspejler en options "sande" værdi. Optionen skal ikke udnyttes med det samme. Fordelen ved en option er retten til en evt. stigning i aktiekursen for den bagvedliggende aktie. Muligheden for fremtidige økonomiske fordele, er en af de vigtigste egenskaber ved en option. Hvis ikke man medtage værdien heraf, vil værdiansættelsen være baseret på et forholdsvis vagt målegrundlag, som ikke vil være hensigtsmæssigt. Manglende medtagelse af faktorer, som retten til at udnytte optionen over en bestemt periode, som det er tilfældet ved en amerikansk option, og som det typisk er tilfældet ved tildelte optionsordninger vil, efter min opfattelse, give en misvisende værdi, som reelt set ikke vil afspejle den værdi optionen ville have på tildelingstidspunktet. Såfremt den indre værdi kunne være interessant at anvende, vil det kræve en løbende justering, så den værdi der endelig blev opgjort vil være lig udnyttelseskursen. Dette er dog ikke en mulighed, under den gældende begrebsramme, da egenkapitalbaseret honoreringer er egenkapitaltransaktioner, og der kan derfor ikke efterfølgende ændres på værdien. Desuden vil en løbende regulering af samme grund være i strid med IFRS 2, der fastslår, at målegrundlaget (dagsværdien) endeligt bestemmes på tildelingstidspunktet, herefter er det kun forventet antal optjente instrumenter der reguleres, dog ikke for aktiekursbetingelser jf. afsnit 4.5.2 *aktiekursbetingelser*. En vurdering af tildelingstidspunktet som indregningstidspunkt, vil følge i nedenstående afsnit 5.3 *tildelingstidspunktet som måletidspunkt*.

5.2.4 Dagsværdi: Modsat den indre værdi medtager dagsværdien faktorer som kvalificerede, villige, indbyrdes uafhængige parter vil ligge til grund for prisen. Herunder tidseffekten ved optioner og den betydning af option ikke nødvendigvis skal udnytte på en bestemt dato (amerikansk option), men evt. i en bestemt periode. Det vil sige de elementer, jeg i afsnittet den indre værdi kritiserede medtages, hvorfor dagsværdien også fremstår som et mere validt og præcist målegrundlag.

Dagsværdien blev i afsnit 4.4 værdiansættelse defineret som ”det beløb, et aktiv kan omsættes til, en forpligtelse kan identificeres til, eller et tildelt egenkapitalinstrument kan udveksles til, ved en handel mellem kvalificerede, villige, indbyrdes uafhængige parter. Ved medarbejdaktieordninger og aktietildelingsordninger bestemmes dagsværdien ud fra markedskursen/aktiekursen på aktierne, hvilket ved børsnoterede selskaber er simpelt⁷⁰. Mere problemfyldt er det ved aktieoptioner, som der redegøres for i beskrivelsen af IFRS 2, skal der i det omfang, der ikke eksisterer en markedspris på optionen, anvendes en værdiansættelsesmodel til fastsættelse af dagsværdien. Hvilket oftest er tilfælde i praksis, da der kun i sjældne tilfælde eksisterer markedspriser for optioner med de betingelser som dem, der tildeles ansatte. Netop det særlige ved dagsværdien er, at den skiller sig ud fra den indre værdi ved at medtage alle relevante faktorer, hvorfor det er af stor betydning, at den værdiansættelsesmodel en virksomhed anvender medtager disse. I ED 2 henvises direkte til Black-Scholes modellen⁷¹ mens IFRS 2 ikke anbefaler en specifik model. At stille specifikke krav til, hvilken model en virksomhed skal benytte, kan betyde at den dagsværdi, der bestemmes på tildelingstidspunktet ikke er rigtig, da modellen måske ikke tager hensyn til specifikke forhold, som gør sig gældende for netop en konkret aflønningsordning. Da den skønnede dagsværdi på tildelingstidspunkt er af meget stor betydning ved indregning af egenkapitalbaseret honoreringer, er det vigtigt, at denne afspejler en meget præcis værdi. Dette problem tager IFRS 2 hensyn til ved at henvise til, at det ikke er standardens formål at foreskrive den præcise formel eller model til at værdiansætte optioner. Der er ikke nogen model der er den bedste teoretisk, og der vil altid være en mulighed for, at nuværende modeller kan forbedres i fremtiden. IFRS 2 fungerer således mere som en guide til udvælgelse af, hvilken model en virksomhed skal anvende, hvor den vigtigste henvisning er, at virksomheden ved værdiansættelsen skal overveje alle faktorer som kyndige og villige markedsdeltagere ville overveje.⁷² Betragter man kort de faktorer IFRS 2 som minimum kræves, at der indgår ved værdiansættelsen ses det, at udnyttelseskursen og den nuværende kurs afspejler optionens indre værdi, mens options (forventede) løbetid, aktiekursens forventede volatilitet samt forventede udbytte på aktierne (hvis relevant) skal være med til at bestemme tidsværdien. Jeg ønsker ikke yderligere at undersøge om de faktorer IFRS 2 stiller som krav til at medtage er tilstrækkelige, da det efter min opfattelse ikke vil være hensigtsmæssigt set i forhold til dette speciales fokus. Hertil kan siges, at denne type modeller er udbredt på finansielle

⁷⁰ For ikke at komplicere diskussionen, afgrænses for at behandlede tilfælde med unoteret aktier. Til disse må nødvendigvis udregnes en værdi.

⁷¹ ED 2 pkt. 20

⁷² BC pkt. 162

markeder, og er den eneste mulighed til at fastsætte dagsværdien, når der ikke eksisterer en markedspris. Endvidere er den matematiske baggrund for formlerne relativt komplekse. I stedet vil jeg vurdere fordelene og ulemperne ved, at IFRS 2 på dette meget centrale område, er formuleret så relativt løst, dvs. giver mulighed for en bred fortolkning, når den enkelte virksomhed skal fastsætte optioners dagsværdi.

Det er åbenlyst, at man kan forestille sig utrolig mange forskelligt udformede optioner, hvor mange forskellige faktorer vil kunne påvirke dagsværdien væsentligt, alt afhængig af bl.a. udnyttelsestidspunktet, udnyttelseskursen, konkrete præstationsbetingelser etc. Derfor er det vigtigt med en standard, som giver et tilstrækkeligt råderum til, at virksomheden har mulighed for at skønne den mest korrekte dagsværdi på tildelingstidspunktet. Modsat betyder et større råderum og valgfrihed mulighed for, at virksomheder kan tage sig visse friheder, når de skal bestemme dagsværdien på optionsaflønnings. Dette kan give grund til at overveje, hvorvidt dette benyttes til fastsættelse af en lav dagsværdi, hvilket vil påvirke regnskabet positivt, dvs. at ordningen ikke vil fremstå som værende så stor en omkostning, som den reelt set er. Dette scenarie kunne være muligt i virksomheder med betydelige udestående optionsordninger, høje direktionsslønninger og svag corporate governance. Undersøgelser viser, at virksomheder har en generel tendens til at værdiansætte ordningerne lavt, særligt i USA. I Danmark har der i mindre grad været en tendens til at gøre dette. Særligt efter indførelsen af IFRS 2 er virksomheder blevet bedre til, at værdiansætte optionerne til en mere korrekt værdi, set i forhold til værdien fastsat ud fra retningslinjerne og principperne i standarden.⁷³ Fordi der ikke er efterfølgende måling af dagsværdien, korrigeres der aldrig for lave skøn. Derved ”straffes” virksomheder der ikke ser sig ”fristet” til at vælge lave skøn, fordi de får større omkostninger. Blev dagsværdien løbende reguleret, ville resultat slutteligt være det samme, hvorfor denne problematik ikke vil være så aktuel.

Når værdien af en option skal værdiansættes til dagsværdi står det klart, at den bedste værdi er aktiekursen/markedskursen. Men da der som oftest ikke findes en markedskurs på optioner, der tildeles ansatte, grundet de særlige betingelser disse stilles under er det nødvendigt, at anvende en optionsværdiansættelsesmodel i lighed med dem, der anvendes til at fastsætte optioner på finansielle markeder. Modellen vil dog ofte kræve en mere fleksibel struktur pga. de særlige krav ved optioner til en aktieaflønnings. Efter IFRS 2 er der plads til denne fleksibilitet, men dette kan

⁷³ Bechmann & Hjortshøj, 2006 A

resultere i, at virksomheder misbruger dette til at fastsætte en lav værdi, hvilket kan resultere i færre omkostninger. Nogle virksomheder kan være tilbøjelige til at vælge de laveste værdier, mens andre indregner bedste skøn, hvilket de i princippet vil blive straffet for, fordi de vil fremgå som havende større omkostninger end de andre virksomheder, selvom de begge overholder IFRS 2. Det må betegnes som en uheldig konsekvens, og viser det sig som et problem i praksis er det et sted, man efter min vurdering, vil være nødsaget til at ”stramme op på”.

5.3 Tildelingsdatoen som måletidspunkt

I figur 3 på side 16, der illustrer, hvordan en egenkapitalbaseret honoreringsordning typisk opdeles tidsmæssigt, fremgår en række tidspunkter, som kan argumentere for skal anvendes som måletidspunkt. Ifølge IFRS 2 er måletidspunktet tildelingstidspunktet, men i princippet kunne en række andre tidspunkter også anvendes. I dette afsnit undersøger baggrunden for IFRS 2's valg af måletidspunkt samt alternative måletidspunkter med de konsekvenser og problemstillinger dette vil medføre.

Tidspunkterne der kunne overvejes som måletidspunkt er udover tildelingstidspunktet henholdsvis service tidspunktet, tidspunktet hvor retten til optionen overdrages (vesting date)⁷⁴ og udnyttelsestidspunktet. Vurderingen af de enkelte tidspunkter vil tage udgangspunkt i hvad og hvordan man betragter transaktionen samt hvornår man antager, at virksomheden overdrager en ret til egenkapitalinstrumenter.

5.3.1 Tildelingstidspunktet: Er det tidspunkt hvor den ansatte og arbejdsgiveren indgår en aftale, som giver den ansatte en ret til egenkapitalinstrumenter i henhold til aktielønnen på en fremtidig dato, såfremt evt. optjeningsbetingelser opfyldes. Egenkapitalinstrumentet antages derfor som udstedt af virksomheden på det tidspunkt, hvor aftalen indgås, hvorfor også transaktionen skal måles på dette tidspunkt. ”Betalingen” eller en del af betalingen ligger i medarbejderens eller lederens tjenesteydelser, som leveres fra tildelingstidspunktet til optjeningstidspunktet/vesting date. Et argument for måling på tildelingstidspunktet er derfor, at den ansatte på dette tidspunkt og frem har en egenkapitalinteresse i virksomheden, hvilket betyder, at han bærer retten til ændringer i

⁷⁴ Vesting date vil efterfølgende også anvendes som betegnelse for dette tidspunkt

værdien/aktiekursen herefter som ejer, og ikke som en ansat.⁷⁵ Et andet argument herfor er, at når virksomheden og den ansatte indgår en aftale om aktiebaseret vederlag i egenkapitalinstrumenter, bliver aftalen indgået under de forudsætninger og til den dagsværdi, der eksisterer på netop den dag. Hvad der efterfølgende sker med værdien på egenkapitalinstrumentet, udover hvad der kan skønnes på tildelingstidspunktet, ændrer ikke på den aftale, der blev indgået mellem den ansatte og virksomheden. Aftalen er baseret på forudsætningerne på dette tidspunkt, hvorfor det efter IFRS 2 er denne værdi, som skal ligge til grund, da det er denne dagsværdi honoreringsordningen bygger på. Endvidere ligger en del af begrundelsen for, at IFRS 2 anvender tildelingstidspunktet som måletidspunkt i, at en regnskabsmæssig behandling herefter til fulde lever op til begrebsrammens krav mht. klassifikationen som en egenkapitaltransaktion samt ikke efterfølgende vurdering eller regulering jf. 5.2 *dagsværdi som målegrundlag*.⁷⁶

Det problematiske ved en måling af dagsværdien på tildelingstidspunktet og ikke efterfølgende regulering, er blandt andet det tilfælde, hvor instrumentet ikke optjenes. Ved udelukkende at foretage måling på tildelingstidspunktet vil honoreringen ikke blive ændret som følge heraf. Hvorfor det antal instrumenter der på tildelingstidspunktet blev skønnet, til dagsværdien på tildelingstidspunktet vil blive omkostningsført og ende i egenkapitalen.⁷⁷ Denne metode vil være særdeles kritisabel, da den helt udelukker regulering som følge af, at betingelserne ikke opfyldes, eller muligheden for flere instrumenter end først skønnet optjenes. IFRS 2 anvender derfor en anden version af tildelingstidspunktet som måletidspunkt, hvor dagsværdien stadig bestemmes på tildelingstidspunktet, men skønnet over forventede antal optjente instrumenter løbende revurderes, som beskrevet i afsnit 4.4 *værdiansættelse*.⁷⁸ Dog ikke som følge af, at det kun er markedsbetingelsen som ikke opnås.

Efter min opfattelse medvirker en løbende vurdering og evt. ændring af skønnet over optjente instrumenter til en regnskabsførelse, der tegner et mere realistisk billede af virksomhedsomkostninger ved honorering. Men konsekvensen ved ikke at regulere hvis aktiekursbetingelser/markedsbetingelser ikke indfries, er indregning af en omkostning på trods af, at ordningen ikke indfries og virksomheden derfor ikke skal overdrage aktierne. Dette mener jeg ikke

⁷⁵ G4+1 pkt. 5.18

⁷⁶ BC pkt. 105

⁷⁷ G4+1 pkt. 5.20

⁷⁸ IFRS 2 pkt. 15

er hensigtsmæssigt. Hvis optjeningsbetingelserne ikke opfyldes, dette værende både markeds og ikke markedsbaserede, skal der ikke indregnes nogen omkostning. Ligeledes skal der ikke indregnes en stigning i egenkapitalen, da virksomheden, i princippet, ikke har modtaget de påkrævede tjenesteydelser og derfor ikke skal udstede egenkapitalinstrumenter. Begrundelsen for, at aktiekursbetingelser ikke skal påvirke indregning af omkostninger er, at den ansatte ingen direkte indflydelse har herpå, hvorfor han godt kunne have leveret tjenesteydelserne alligevel. Da fokus i IFRS 2 er på at indregne modtagne tjenesteydelser, skal disse indregnes, selvom markedsbetingelsen ikke opfyldes.⁷⁹ Det er ikke hensigten med IFRS 2 at redegøre for de samlede omkostninger. Denne problematik knytter sig til en principiel diskussion om, hvorvidt medarbejderens har direkte kontrol eller indflydelse på opnåelsen af betingelserne eller ej. IASB mener ikke man nødvendigvis kan konkludere, at en manglende opnåelse af optjeningsbetingelserne er lig med at medarbejderen ikke har leveret de nødvendige tjenesteydelser og derfor en manglende opfyldelse af aftalen.⁸⁰ Da denne diskussion i praksis er meget kompliceret, har IASB i erkendelse heraf valgt en modificeret tildelingstidspunkts metode. Denne metode er importeret fra den amerikanske standard SFAS 123⁸¹, og opdeler omkostningsførelsen sådanne, de aktiekursbaserede betingelser indregnes i dagsværdien på tildelingstidspunktet jf. 4.5.2 *aktiekursbetingelser*, mens ikke aktiekursbetingelser og servicebetingelser løbende skal justeres alt efter hvor mange instrumenter som forventes indfriet. Hermed tages der, til dels, hensyn til, hvorvidt medarbejderen eller lederen har indflydelse på om optjeningsbetingelserne opnås eller ej.

Efter min vurdering er det meget problematisk, at det ikke er hensigten med IFRS 2 at redegøre for de samlede omkostninger. Virksomhedens reelle omkostning/offer ved aflønningen vil med stor sandsynlighed afvige meget fra den forventede værdi ved aftalens indgåelse. Store afvigelser mellem dagsværdien vurderet på tildelingstidspunktet og den rigtige dagsværdi vil skabe et mismatch mellem omkostningen vist i årsrapporten og den ”rigtige” omkostning. Sådant et mismatch vil være problematisk i forhold til regnskabsbrugere, da man må forestille sig, at de ville have stor gavn af at se omkostningerne/offeret ved den endelige aflønning. Betragter man situationen ud fra IFRS 2 forudsætning, at man skal redegøre for modtaget arbejdsydelser, kommer man med samme konklusion. Viser den ressource man vurderet dagsværdien på at være ”dyrere” end først skønnet, må man også ”betale” for dette. Denne effekt skal selvfølgelig i resultatopgørelsen. Derfor vil jeg

⁷⁹ BC pkt. 213

⁸⁰ BC pkt. 213

⁸¹ BC pkt. 216

nedestående undersøge alternativer til måling på tildelingstidspunktet, for at vurdere om der findes mere attraktive alternativer.

5.2.2 Servicetidspunktet: Er det tidspunkt hvor medarbejderen eller lederen leverede de nødvendige tjenesteydelser til at få tildelt egenkapitalinstrumentet. Typisk fordeler disse tidspunkter sig over en periode, hvorfor det vil være nødvendigt at tilnærme sig en værdi løbende henover perioden, hvor tjenesteydelserne leveres. Denne tilnærmede dato kunne f.eks. være slutningen på en regnskabsperiode.⁸² Fordelen ved at anvende servicetidspunktet er, at dagsværdien måles på samme tidspunkt som servicen/tjenesteydelserne løbende leveres. Dette betyder, at ændringer i dagsværdien på egenkapitalinstrumentet i optjeningsperioden vil påvirke værdien af arbejdsindsatsen. Det kan underbygges med en påstand om, at hvis dagsværdien på egenkapitalinstrumentet falder, vil effekten heraf være, at medarbejderen mindsker sin arbejdsindsats (fald i serviceydelser), fordi der ikke er samme incitament til at yde en ekstra indsats, da den egenkapitalbaserede honorering er blevet mindre værd. IASB mener ikke, der er en direkte sammenhæng mellem dagsværdien på egenkapitalinstrumentet og dagsværdien på de leverede serviceydelser, hvorfor den værdi man vil indregne, ikke på en retvisende måde, vil afspejle dagsværdien af de leverede ydelser. Da formålet, som tidligere, er at indregne denne værdi, er servicetidspunktet som måletidspunkt ikke interessant efter IFRS 2.⁸³ Efter min opfattelse afspejler dagsværdien på servicetidspunktet ikke dagsværdien af de leverede serviceydelser. Effekten af en merindsats behøver ikke nødvendigvis at komme til udtryk i en stigende aktiekurs med det samme, effekten kommer måske først senere, og medarbejderen eller lederen kan alligevel godt have leveret serviceydelser til en anden dagsværdi end den, der afspejles på de løbende servicetidspunkter. Desuden er servicetidspunkt uegnet som måletidspunkt, fordi et finansielt instrument udstedes på en bestemt dato, og ikke løbende over en periode.⁸⁴ Ingen af de alternative forslag har desuden servicetidspunktet som måletidspunkt.

5.2.3 Vesting date: Er tidspunktet hvor den ansatte har opfyldt alle optjeningsbetingelserne, og derfor har en ubetinget ret til egenkapitalinstrumenterne. Indregning på dette tidspunkt baseres på en betragtning om, at det finansielle instrument først skønnes skabt, når optjeningsbetingelserne er opfyldt, dvs. på optjeningstidspunktet, vesting date. Ved en aktieoption er det først på dette tidspunkt den ansatte har en uforbeholden ret til optionen, hvorfor det først er her

⁸² G4+1 pkt. 5.2

⁸³ BC pkt. 94-95

⁸⁴ G4+1 pkt. 5.26

egenkapitalinstrumentet opstår og derfor skal måles. Denne betragtning viser sig som en modsætning til IFRS 2's krav om måling på tildelingstidspunktet, hvor egenkapitalinstrumentet anses som opstået, når aftalen indgås på trods af eventuelle optjeningsbetingelser.⁸⁵ Opfatter man først egenkapitalinstrumentet som opstået på optjeningstidspunktet og måles omkostningerne først på dette tidspunkt, selvom medarbejderen eller lederen har leveret ydelser i måske flere år, så vil udgiften for disse først komme til syne her. Det vil derfor i regnskabet se ud til, at ydelsen først blev modtaget og forbrugt her. Den betragtning vil være direkte uheldig, og i strid med kravet om periodisering i ÅRL.⁸⁶ Efter dette princip måles finansielle konsekvenser af en virksomhedens transaktioner og andre begivenheder, som har betalingsmæssige konsekvenser i de perioder, hvor transaktionen opstår, frem for i perioder, hvor de udmøntes i pengestrømme også kaldet non-cash accounting.⁸⁷ Hvorfor måling og omkostningsførelse på vestning date ikke umiddelbart er et alternativ til måling på tildelingstidspunktet.

I G4+1's forslag til en regnskabsmæssig behandling af aktiebaseret vederlag anbefales måling på vesting date, på trods af ovenstående uoverensstemmelse. Allokeringproblemet, dvs. fordeling af omkostningen over perioden, hvor servicen/tjenesteydelserne leveres bliver med en alternativ behandling, hvor omkostningen løbende skønnes til dagsværdien for til sidst at blive målt og reguleret til dagsværdien på vesting date. Dette gøres på følgende måde:

Overordnet anser man den ansattes levering af service/tjenesteydelser over optjeningsperioden, som en løbende betaling for udstedelsen af et egenkapitalinstrument, der først udstedes, når den "fulde betaling" har fundet sted.⁸⁸ I erkendelse af, at medarbejderen eller lederen løbende "betaler" for instrumentet, er en tilsvarende stigning i egenkapitalen en nødvendig indregning. Situationen er efter G4+1's mening den samme, som en situation hvor en virksomhed modtager betaling i likvider for udstedelsen af egenkapitalinstrumenter/aktier før balancedagen, men først udsteder aktierne efter balancedagen. Her indregnes likviderne som egenkapital, da de ikke skal tilbagebetales og derfor ikke repræsenterer en forpligtelse. Dette princip er dog problematisk i forhold til grundbetragtningen ved optjeningstidspunktet som måletidspunkt, da der herefter først på vesting

⁸⁵ G4+1 pkt. 5.28

⁸⁶ ÅRL § 13 nr. 6

⁸⁷ Elling 2002 s. 97

⁸⁸ G4+1 pkt. 6.6

tidspunktet blev udstedt et egenkapitalinstrument samt det faktum, at egenkapitaltransaktioner ikke løbende kan værdiændres.

G4+1 foreslår dette problem løst ved, at man over optjeningsperioden, betragter virksomheden som havende en betinget forpligtelse til at udstede egenkapitalinstrumenter. I lighed med hvordan man behandler hensatte forpligtelser⁸⁹ skal den betingede forpligtelse til at udstede egenkapitalinstrumenter behandles ligeså. Som følge heraf, indregnes tjenesteydelserne løbende baseret på et skøn over dagsværdien på det egenkapitalinstrument som skal udstedes. På optjeningstidspunktet ændres skønnet ”trued up”, så værdien der indregnes er lig dagsværdien på dette tidspunkt.⁹⁰ Disse ændringer er efter G4+1’s betragtning ikke løbende værdiændringer i egenkapitalen, da egenkapitalinstrumentet først udstedes på vesting tidspunktet. Den løbende indregning af ”betalingen” fra medarbejderes arbejdsindsats skal blot betragtes som en midlertidig måling, der bruges til at anerkende en delvis færdig transaktion.⁹¹

Konsekvensen ved at anvende optjeningstidspunktet frem for tildelingstidspunktet som måletidspunkt er, at den dagsværdi som måles, afspejler den præcise værdi af en option, når medarbejderen har leveret den nødvendige service og erhvervet retten til denne. Dette fører til en højere værdi, hvis aktiekursen er steget mere end skønnet på tildelingstidspunkt og omvendt en lavere værdi, hvis det modsatte er tilfældet. Dette illustreres og diskuteres yderligere i nedenstående afsnit *5.3 de regnskabsmæssige konsekvenser ved IFRS 2*.

IASB overvejede, under udarbejdelsen af IFRS 2, vesting tidspunktet som måletidspunkt, men afviste det alligevel, ud fra den overordnede betragtning, at egenkapitalinstrumentet udstedes på tildelingstidspunktet, hvorfor det også skal måles der.⁹² Selv med den betragtning, at egenkapitalinstrumentet først udstedes på optjeningstidspunktet, skal der fortsat gennem optjeningsperioden indregnes en værdi for den service, som den ansatte leverer i egenkapitalen. Denne værdi ændres på optjeningstidspunktet og selvom G4+1 argumenterer imod, så er det en værdiændring af en egenkapitaltransaktion og derfor imod begrebsrammen. Desuden finder IASB,

⁸⁹ Hensatte forpligtelse: Forpligtelser, der er uvisse med hensyn til størrelse eller tidspunkt for afvikling, jf. ÅRL § 47. Hensatte forpligtelser vurderes og måles til det beløb, der udtrykker det bedste skøn på hver balancedag. Hvis et træk på virksomhedens økonomiske ressource ikke længere er sandsynligt, skal den hensatte forpligtelse tilbageføres jf. IAS 37

⁹⁰ G4+1 pkt. 6.10

⁹¹ G4+1 pkt. 6.12

⁹² BC pkt. 98

at en konvertering fra en type egenkapital til en anden, som G4+1 i deres forslag gør på vesting tidspunktet, ikke i sig selv må betyde en værdiændring i den samlede egenkapital, fordi der ikke er sket ændring i de samlede nettoaktiver.⁹³

Efter den gældende begrebsramme er vesting date derfor ikke et muligt alternativ til tildelingstidspunktet. På trods af, at en måling her efter min opfattelse vil afspejle et mere reelt billede af de samlede omkostninger en virksomhed har ved en aktiebaseret honorering i egenkapitalinstrumenter. Her er man i stand til at bestemme optionens præcise dagsværdi, når medarbejderen eller lederen opnår den ubetingede ret til optionen, modsat en skønnet dagsværdi på tildelingstidspunktet, som tidligere beskrevet nok kan udregnes troværdigt, men på en baggrund der kan ændre sig meget, inden medarbejder optjener retten til optionen.

5.2.4 Udnyttelsestidspunktet: Er tidspunktet for den endelige udnyttelse. Ved at anvende dette tidspunkt som måletidspunkt, indregnes løbende en omkostning for den leverede service/tjenesteydelse for udstedelsen af egenkapitalinstrumenter til honoreringsordningen. Ligeledes indregnes værdiændringer på dagsværdien af det tildelte egenkapitalinstrument f.eks. en option indtil ordningen udnyttes eller den udløber. Hvis den ansatte udnytter optionen, så justeres transaktionens endelige beløb/omkostning, så den matcher den gevinst den ansatte får. På samme måde hvis optionen ikke udnyttes, så tilbageføres tidligere indregnede omkostninger, så den endelige omkostning er lig 0.⁹⁴ Dette er meget attraktive egenskaber i forhold til IFRS 2.

Dette måletidspunkt kræver dog, at egenkapitalbaseret honoreringer betragtes som en forpligtelse, fordi egenkapitalinstrument skal revurderes/ændres efter egenkapitalinstrumentet er udstedt. Hvorfor det er i strid med begrebsrammen, da honoreringer i egenkapitalinstrumenter er, at betragte som en egenkapitaltransaktionen, der måles på indregningstidspunktet. IASB og G4+1 har derfor afvist dette måletidspunkt som et alternativ.⁹⁵

Det generelle problem ved, at anvende andre datoer end tildelingstidspunktet som måletidspunkt er, at en regnskabsmæssig behandling, efter dette tidspunkt, kommer i konflikt med begrebsrammens bestemmelser omkring efterfølgende værdiændring af en egenkapitaltransaktion.

⁹³ BC pkt. 101

⁹⁴ BC pkt. 98

⁹⁵ BC pkt. 98

Tildelingstidspunktet fremstår derfor som den eneste dato, hvor man ”pålideligt” og i overensstemmelse med begrebsrammen kan bestemme en værdi på honoreringer i egenkapitalinstrumenter. I det følgende afsnit vises hvad konsekvensen ved at anvende IFRS 2 og tildelingstidspunktet som måletidspunkt er, set i forhold til alternativerne.

5.4 De regnskabsmæssige konsekvenser ved IFRS 2

I dette afsnit dannes et overblik over de konkrete konsekvenser ved måling på forskellige tidspunkter. Til at illustrere de regnskabsmæssige konsekvenser anvendes forskellige taleksempler. Disse taleksempler vil vise, hvordan omkostningerne ved egenkapitalbaseret honoreringsformer vil være med IFRS 2 og de alternative muligheder. Herefter vurderes og diskuteres resultatet af de forskellige metoder.

I beskrivelsen af IFRS 2 præsenterede jeg forskellige taleksempler på, hvordan den regnskabsmæssige behandling af egenkapitalbaseret honoreringsformer skulle foretages, samt hvordan dette påvirkede virksomhedens regnskab, jf. *afsnit 4.5 behandling af ordninger med præstations eller aktiekursbetingelser*. Taleksemplerne havde det til fælles, at dagsværdien ”selvfølgelig” blev fastsat på tildelingstidspunktet, og den efterfølgende regulering udelukkende gik på ændring i skøn over antal optjente instrumenter. Effekten af ændringer i den bagvedliggende markeds/aktiekurs bliver i den efterfølgende behandling ignoreret, da den efter IFRS 2 ikke er interessant. Denne effekt ignoreres ikke, i samme grad, ved måling på andre tidspunkter, som nedenstående eksempel viser.

Figur 7: Taleksempel, udregning af samlede omkostninger ved forskellige metoder⁹⁶

En direktør tildeles den 1. januar 2007 en option på at købe 1500 aktier i selskabet til kr. 170 pr. stk., i perioden den 31. december 2009 til den 31. december 2011. Den eneste optjeningsbetingelse er fortsat ansættelse i selskabet indtil 31. december 2009. Dagsværdien på optionen fastsættes på tildelingstidspunktet den 1. januar 2007 til kr. 30.

Nedenstående figur viser aktiekursen samt dagsværdien på optionen den sidste dag i året.

År	Aktiekursen	Dagsværdien på optionen
2007	160	30
2008	180	45
2009	200	50
2010	230	65

Egen tilvirkning⁹⁷

Direktøren opfylder betingelsen om fortsat ansættelse, og vælger at udnytte optionen den 31. december 2011, hvor aktiekursen er kr. 240 pr. aktie, og dagsværdien på optionen er 70.

Samlede indregnede omkostninger ved måletidspunktet:

Tildelingstidspunktet: Honoreringen måles på tildelingstidspunktet, vurderingen af dagsværdien fastsættes her til kr. 30, skønnet over optjente egenkapitalinstrumenter ændres ikke, hvorfor den samlede omkostning for honoreringen er $\rightarrow 1500 \text{ optioner} \times \text{kr. } 30 = \underline{\text{kr. } 45.000}$

Service tidspunktet: Honoreringen måles til dagsværdien af optionen i hvert af de 3 år hvor optjeningsbetingelser løber.

År	Udregning	Omkostning
2007	1500 optioner \times 1/3 \times 30	15000
2008	1500 optioner \times 1/3 \times 45	22500
2009	1500 optioner \times 1/3 \times 50	25000
I alt	15000+22500+25000	62500

Vesting tidspunktet: Honoreringen måles på optjeningstidspunktet, dvs. dagsværdien på optionen den 31. december 2009 til kr. 50. Hvorfor den samlede omkostning for honoreringen er \rightarrow

1500 optioner \times kr. 50 = kr. 75.000

Udnyttelsestidspunktet: Honoreringen måles på udnyttelsestidspunktet, dvs. dagsværdien på optionen den 31. december 2011 til kr. 70. Hvorfor den samlede omkostning for honoreringen er $\rightarrow 1500 \text{ optioner} \times \text{kr. } 70 = \underline{\text{kr. } 105.000}$

De samlede udgifter ved de forskellige metoder er:

Metode	Tildelingstidspunkt	Service tidspunkt	Vesting tidspunkt	Udnyttelsestidspunkt
Samlede omkostning	kr. 45.000	kr. 62.500	kr. 75.000	kr. 105.000

⁹⁶ Eksemplet viser den samlede omkostning. Fordelingen af omkostningen er ikke interessant i denne sammenhæng, men alle metoder går ind for en løbende indregning af omkostninger, også vesting tidspunktet da der vælges G4+1's metode. Desuden vælges en simpel ordning og udvikling i aktiekurs og dagsværdi, for overskuelighedens skyld. En mere komplicerede honoreringsordning vil typisk give udsalg i samme resultat som dette simple eksempel.

⁹⁷ Med inspiration fra G4+1 pkt. 5.3-5.8

Der er således store konsekvenser ved at anvende forskellige måletidspunkter. Forskellen ved at anvende udnyttelsestidspunktet frem for tildelingstidspunktet giver en difference i omkostninger på kr. 60.000 dvs. virksomheden har mere end dobbelt så store omkostninger, selvom ordningen er den samme og direktøren i begge tilfælde aflønnes ens. Vesting tidspunktet giver en omkostning imellem disse på kr. 75.000 som stadig er kr. 30.000 mere end tildelingstidspunktet og den omkostning virksomheden ville have under IFRS 2. Som diskuteret i foregående afsnit 5.3 *tildelingstidspunktet som målegrundlag*, er det et spørgsmål om hvilken omkostning, der skal afspejles i virksomhedens resultat. Skal det være den reelle omkostning/offer, eller skal det være et skøn over dagsværdien af den service/arbejdsindsats den ansatte yder såfremt alle optjeningsbetingelser overholdes med undtagelse af aktiekursbetingelserne, da disse ikke påvirker skønnet efterfølgende. Problematikken kan yderligere illustreres ved den omvendte situation med faldende aktiekurser og dagsværdi vist i bilag 1. Denne situation resulterer i, at den ansatte ikke udnytter optionen, da den ikke har nogen økonomisk fordel. Her skal man fortsat indregne en omkostning for leveret arbejds/tjenesteydelser efter IFRS 2, såfremt optjeningsbetingelserne opfyldes, selvom ordningen ikke udnyttes og virksomheden reelt set ikke har nogle omkostninger. Dette forhold begrundes af IASB med, at en options bordfald efter udnyttelsesperioden ikke ændrer på det faktum, at den oprindelige transaktion stadig har fundet sted. Medarbejderen har leveret service/tjenesteydelser og opfyldt optjeningsbetingelserne i henhold til honoreringsordningen. Dette resulterer i en egenkapitaltransaktion, hvor en type egenkapital overføres til en anden. Optionsholderes egenkapitalinteresse overgår til de aktionærernes egenkapitalinteresse for at illustrer, at aktieoptionen ikke længere er udestående.⁹⁸ Begrundelsen for, at omkostningen ikke skal stige, i det første eksempel, er ud fra samme princip som hvis optionen ikke udnyttes. Ifølge IFRS 2, er værdien af den service/tjenesteydelse den ansatte leverer fastsat på tildelingstidspunktet, hvad der så senere sker med aktiekursen, påvirker ikke den dagsværdi optionen skal indregnes til. Hvis der optjenes et andet antal instrumenter, end skønnet på tildelingstidspunktet skal dette dog reguleres, så det stemmer overens med de nye forventninger.

Efter min opfattelse er dette en problematisk fremgangsmåde, der afleder flere kritikpunkter. Det karakteristiske ved optioner som tildeles ansatte er typisk en lang løbetid og komplicerede optjeningsbetingelser, der kan være meget svære at skønne en dagsværdi på. Ved ikke at forholde sig til begivenheder efter tildelingstidspunktet, der påvirker forudsætningerne for de skøn

⁹⁸ BC pkt. 219

dagsværdien på tildelingstidspunktet bygger på, f.eks. store ændringer i virksomhedens aktiviteter, anvendes på sigt en dagsværdi, der er baseret på mere og mere forkerte/utroværdige forudsætninger. Flere års ændringer i både virksomhedens forudsætninger og det generelle aktiemarked, vil højst sandsynligt føre til en dagsværdi, der ikke længere er i nærheden af den skønnede dagsværdi på tildelingstidspunktet. Fortsat indregning af omkostninger baseret på den gamle dagsværdi vil, efter min opfattelse, medføre en uhensigtsmæssig omkostningsførelse. Præcist som det er tilfældet i eksemplet, hvor omkostningerne på optjeningstidspunktet og endnu mere på udnyttelsestidspunktet afviger væsentligt fra værdien ved IFRS 2. Det endelige resultat ved anvendelse af IFRS 2 kan ende med kun at indeholde en brøkdel af de reelle omkostninger/offer ved den aktiebaserede honorering, mens den resterende del, som tilfældet før IFRS 2 holdes ”skjult” som en egenkapitaltransaktion. For regnskabsbrugere kan det derfor ende med at være mere forvirrende end gavnligt, at virksomheder nu anvender IFRS 2, da der for regnskabsbrugernes side kan sås tvivl om, hvad omkostningen, for den egenkapitalbaserede honorering, er udtryk for.

Begrundelsen for ikke at regulere, hvis f.eks. ordningen endte med at udløbe uden medarbejderen eller lederen benyttede ordningen, var bl.a. at medarbejderen stadig havde leveret arbejdsindsatsen eller med andre ord, den merindsats man ved ordningens indgåelse forventede den ansatte skulle levere. Efter min opfattelse er det en naiv tilgang til vurderingen af medarbejders indsats at tro den efterfølgende værdi på de(t) egenkapitalinstrument, han tildeles, ikke vil påvirke den merindsats han vil yde, som resultat af den tildelte honoreringsordning. Ved et tilfælde, hvor en option efter 1 år, viser sig næsten at være værdiløs på grund af store fald i den bagvedliggende aktie, for eksempel på grund af, et kraftigt faldene aktiemarked eller en uforudsigelig hændelse, vil effekten af den tildelte optionsordning højst sandsynligt være mindre en vurderet på tildelingstidspunktet. Den ansatte vil i sådan en situation næppe yde mere, fordi han har en optionsordning, hvilket kan resultere i, at virksomheden ikke modtager den service, den indregner, hvorfor dette argument ikke holder.

Efter IFRS 2 skal der løbende i optjeningsperioden justeres i antallet af forventede optjente egenkapitalinstrumenter, så det totale transaktionsbeløb er afhængig af, hvor mange egenkapitalinstrumenter, der faktisk optjenes. Det må også betegnes, som en nødvendig regnskabsmæssig behandling for at skabe et præcist billede af omkostningerne og den leverede service, for en hvilken som helst regnskabsmæssig behandling af egenkapitalbaseret aflønningsformer. Men det virker paradoksalt, at der er krav om en løbende justering af optjente

egenkapitalinstrumenter, når dagsværdien af disse ikke kan justeres. Er den reelle dagsværdi væsentligt ændret fra vurderingen på tildelingstidspunktet, vil en mindre justering i forventede optjente instrumenter virke ubetydelig, såfremt dagsværdien har ændret sig meget. Desuden skal der efter IFRS 2 ikke reguleres såfremt alle optjeningsbetingelser optjenes med undtagelse af aktiekursbetingelser. Derved indregnes en omkostning for leverede serviceydelser, selvom disse ikke er blevet leveret på tilfredsstillende vis, set i forhold til de opstillede krav ved ordningens indgåelse. Efter min opfattelse giver det ikke megen mening at indregne transaktionen i dette tilfælde, simpelthen fordi den ansatte ikke har ”opfyldt” kravene, også selvom den ansatte efter IFRS 2’s opfattelse ikke har indflydelse på virksomhedens aktiekurs.

Derfor mener jeg også, at man kan stille spørgsmålstegn ved hvor pålidelig den dagsværdi der bestemmes ved IFRS 2 er. At basere en omkostning på en dagsværdi, mange år før den endelige aflønning finder sted, er ud fra ovenstående diskussion et tvivlsomt løsningsforslag. Måling på optjeningstidspunktet og endnu mere på udnyttelsestidspunktet, med en løbende revurdering af dagsværdien, vil efter min overbevisning afspejle hvad man kan kalde en pålidelig dagsværdiværdi. Dette vil føre til en mere pålidelig omkostningsregistrering. Betragter man desuden regnskabsaflæggelse for andre forhold, herunder levetid og scrapværdi ved fastlæggelse af afskrivninger, starter disse også med at bestemmes ved hjælp af skøn, dog inddrages altid virkningerne af afvigelser mellem skønnede og faktiske værdier.

Generelt er det meget vanskeligt, at indregne værdien af medarbejderens tjenesteydelser, som resultat af en honorering i egenkapitalinstrumenter. I sagens natur er det nærmest umuligt direkte at måle værdien, hvorfor surrogatværdien af honoreringen, dvs. egenkapitalinstrumenterne er det eneste alternativ. Hvad værdien af dette egenkapitalinstrument så reelt er, er igen også problematisk, da man ved fastsættelse af værdien og i den efterfølgende behandling skal efterleve de krav, der stilles til en egenkapitaltransaktion efter den gældende begrebsramme. Begrebsrammen er efter min opfattelse barrieren overfor andre metoder i udarbejdelsen af IFRS 2.⁹⁹ Uoverensstemmelse med begrebsrammen var derfor også den vigtigste argumentation mod at anvende en anden metode til behandling af egenkapitalbaseret aflønningsformer f.eks. forslaget fra G4+1. Der er dog ikke argumenter imod, at de værdier denne metode anvender, giver et mindre retvisende billede, end den metode der blev valgt.

⁹⁹ BC pkt. 105. IASB argumentere for IFRS 2 ved at konkludere: ”...no matter which side of the transaction one focuses upon, grant date is the appropriate measurement date under the framework...”

En ændring af begrebsrammen udelukkende for at skabe mulighed for en anderledes behandling af egenkapitalbaserede aflønningsformer er en ret pragmatisk løsning. Eventuelle konsekvenser heraf kan potentielt påvirke mange andre regnskabsstandarder. Derfor vil det bedste løsningsforslag, efter min vurdering, være et som overholder begrebsrammen kombineret med måling indtil udnyttelsestidspunktet. Senere i specialet vurderes om dette kan opnås med andre alternative metoder.

Når man vælger at indregne en omkostning kontra noteoplysning, skal den, efter min opfattelse, afspejle de økonomiske konsekvenser af transaktionen, og ikke en skønnet værdi på tildelingstidspunktet. Man kan sætte spørgsmålstegn ved, hvilken pålidelig dagsværdi man måler på dette tidspunkt, når værdien anvendes mange år ud i fremtiden uden, at der tages stilling til de faktiske konsekvenser heraf. Der er, efter min vurdering, metoder, der mere pålideligt vil afspejle en dagsværdi på optionen, og som resultat heraf vil vise den reelle effekt og billede af værdien af servicen/arbejdsindsatsen leveret af den ansatte.

Målet med en regnskabsstandard, der behandler aktiebaseret vederlag var før IFRS 2, at imødekomme regnskabsbrugenes krav til indregning af omkostningerne ved disse typer vederlag, da undladelse heraf har og vil forårsage en økonomisk skævvridning og corporate governance¹⁰⁰ bekymringer.¹⁰¹ Om dette mål er nået med IFRS 2, er efter min mening tvivlsomt.

5.5 Delkonklusion

På baggrund af dette kapital kan man konkludere, at den overordnede behandling af egenkapitalbaseret aflønningsformer afhænger af, om man opfatter transaktionen som en omkostning der skal indregnes eller en transaktion, der ikke kan måles pålideligt og derfor kun skal gøres oplysning om med en noteoplysning. Efter IFRS 2 og G4+1 kan omkostningen opgøres pålideligt, og skal derfor indregnes. Dette er i overensstemmelse med regnskabsbrugernes holdning om, at omkostninger ved aktiebaseret vederlag skal afspejles i virksomhedens resultat. Det vil ikke være hensigtsmæssigt, kun at gøre oplysning om omkostningerne ved en egenkapitalbaseret aflønning i en note.

¹⁰⁰ Corporate governance er forholdet mellem direktionen i en virksomhed og eksterne aktionærer og andre "stakeholders" som f.eks. ansatte.

¹⁰¹ BC pkt. 5

Transaktionen skal behandles som en egenkapitaltransaktion. Selvom der er mange ligheder med en forpligtelse, medfører den ikke ændringer i nettoaktiverne, hvorfor den skal behandles som egenkapital. Behandling som egenkapital betyder, at målingen af transaktionen kun kan finde sted på et tidspunkt, når egenkapitalinstrumentet opstår. Dette medfører forbud mod efterfølgende værdiændringer, hvilket har store konsekvenser for valg af måletidspunkt. Behandlinger af transaktionen som en egenkapitaltransaktion medfører store begrænsninger, men under den gældende begrebsramme er der ingen alternativer.

Omkostningen kan opgøres ved forskellige målegrundlag. Opgørelse til dagsværdi er, efter min opfattelse, den mest hensigtsmæssige værdi at anvende, da dagsværdien indregner forhold, som andre værdier ikke medtager. F.eks. tidsværdien på en option samt mulighed for at udnytte optionen i en periode. Disse forhold holdes udenfor, hvis man anvender den indre værdi. Anvendes kostprisen vil omkostningen udelukkende fokusere på de kontante pengestrømme, der vil være en omkostning ved at erhverve aktierne og en indtægt ved at sælge dem, hvor udfaldet af dette vil kunne ses i resultatopgørelsen. En sådan behandling er hverken gavnlig eller mulig efter begrebsrammen. Andre målegrundlag end dagsværdien vil ikke afspejle aflønningens omkostning præcis, hvorfor IFRS 2 og G4+1's metoder anvender dagsværdien.

Tidspunktet transaktionen skal måles på afhænger af, hvornår man mener, at egenkapitalinstrumentet opstår og om man opfatter det som en egenkapitaltransaktion (efter begrebsrammen) eller en forpligtelse. Måling på tildelingstidspunktet betyder, at den samlede omkostning baseres på et skøn, når ordningen indgås, hvilket er kravet i IFRS 2. G4+1 argumenterer for, at egenkapitalinstrumentet først opstår på optjeningstidspunktet. Indtil optjeningstidspunktet skønnes løbende en omkostning, som endelig måles, når egenkapitalinstrumentet er optjent. Måling på udnyttelsestidspunktet vil betyde, at man ser aflønningen som en forpligtelse. Når ordningen udnyttes justeres transaktionen, så den endelige omkostning matcher den gevinst, den ansatte får. Det eneste måletidspunkt som ikke er i uoverensstemmelse med begrebsrammen er tildelingstidspunkt, hvilket er en vigtig begrundelse i IFRS 2's valg. Efter min vurdering er dette problematisk, da det har u hensigtsmæssige regnskabsmæssige konsekvenser ikke løbende at skønne en ny dagsværdi.

De regnskabsmæssige konsekvenser ved de forskellige måletidspunkter kan være meget store. Figur 7 viser, at omkostningerne ved måling på tildelingstidspunktet, er mindre end halvdelen af omkostningerne på optjeningstidspunktet og udnyttelsestidspunktet, selvom aflønningsordningen er helt den samme. Resultatet ved anvendelse af IFRS 2 kan være, at hovedparten af omkostningerne ved egenkapitalbaseret aflønninger fortsat ”skjules” i en egenkapitaltransaktion, hvilket er særdeles uheldigt. Ideen med standarden var at gøre op med skjulte aflønninger, der resulterede i forvirring hos regnskabsbruger og Corporate governance problemer. IFRS 2 lever, efter min vurdering, ikke op til kravene for en egnet behandling af egenkapitalbaseret aflønningsformer. Og det er uheldigt, at mange af begrundelserne for indregning og fordeling af omkostninger ikke findes i rationelle argumenter, men i stedet begrundes med, at andre alternativer falder udenfor begrebsrammen.

6 Regnskabsmæssig behandling af egenkapitalbaseret aflønningsformer efter ÅRL

ÅRL's begrebsramme er på de fleste måder i overensstemmelse med IFRS, hvorfor en anderledes regnskabsmæssig behandling af egenkapitalbaseret aflønningsformer kun på meget få områder kan finde sted.

Begrebsrammen i ÅRL består af to sæt elementer et sæt af elementer, der er importeret fra udenlandske begrebsrammer (IFRS og FASB), og et andet sæt der kan beskrives som "arvet" fra hidtidig regnskabstradition og lovgivning.¹⁰² På nogle få punkter er disse i konflikt med hinanden, et af disse punkter er den regnskabsmæssige behandling af egne aktier. Dette giver efter ÅRL mulighed for en anderledes behandling af egenkapitalbaseret aflønningsformer i forhold til IFRS. Desuden afleder dette et nyt alternativ til IFRS 2, som endvidere i dette kapitel vil blive vurderet.

6.1 Regnskabsmæssig behandling efter ÅRL

Regnskabsaflæggelse efter ÅRL er kun baseret på de objektive virkninger af transaktionerne, der følger af ordningerne. Omkostningen er i væsentligt omfang afhængig af, hvordan virksomheden regnskabsmæssigt behandler besiddelsen af egne aktier. Efter ÅRL er der to muligheder for at behandle erhvervede egne aktier på, som et aktiv eller udelukkende som en egenkapitaltransaktion.

ÅRL kræver ikke, at man indregner aflønninger, som falder under egenkapitalordningen (jf. IFRS 2), hverken i hverken resultatopgørelsen eller i balancen. Det skyldes, at denne type ordninger ikke falder under lovens definition på en omkostning eller en forpligtelse. Også selvom selskabet ved indgåelsen af en optionsaftale på selve indgåelsesdagen forpligter sig til købe aktierne til en højere kurs, end de skal sælges til, fordi køb og salg af egne aktier kan bedrages som en egenkapitaltransaktion.¹⁰³ Denne metode til at behandle egenkapitalbaseret aflønninger er yderst kritisabel, da den eneste regnskabsmæssige konsekvens vil være ændringer i egenkapitalen, hvorfor omkostningen kun vil fremgå som en note. Dette er jf. *afsnit 5.2.2 kostprisen*, ikke en fornuftig

¹⁰² Kiertzner 2004 s. 37

¹⁰³ Jf. afsnit 2.1 *traditionel regnskabsaflæggelse*

løsning, og jeg vil derfor ikke yderligere vurdere denne metode. Det er en metode man kan undre sig over, at virksomheder indtil IFRS 2 kom frem, i så mange år har haft mulighed for at benytte denne metode. Man kan ved at henvise til denne metode i høj grad illustrerer behovet for forandring.

Efter ÅRL § 35 kan virksomheder uanset definitionen på aktiver¹⁰⁴, indregne egne kapitalandele. I så fald skal et beløb svarende til kostprisen for kapitalandelene omklassificeres fra posten overført overskud eller anden til udbyttedisponibel post under egenkapitalen til posten reserver for egne kapitalandele. Denne reserve kan ikke elimineres med virksomhedens underskud eller formindskes på anden måde. Reserven skal opløses eller formindskes i det omfang, de indregnede egne kapitalandele realiseres eller annulleres, nedskrives til lavere genindvindingsværdi eller nettorealiseringsværdi eller ikke længere indregnes med værdi. Egne kapitalandele må ikke opskrives.

Indregning efter denne metode vil i princippet være ens med metoden beskrevet i afsnit 5.2.2 *kostprisen*, hvor man indregner erhvervede aktier til indfrielse af egenkapitalbaseret aflønninger til kostprisen. Herefter vil den afledte effekt af køb og salg, hvilket typisk er med tab, komme til syne i regnskabet. Nedenstående eksempel illustrerer dette.

Figur 8: Taleksempel, egenkapitalbaseret honorering med en optionsordning

	Aktiver		Passiver	
	Likvide midler	Egne Aktier	Egenkapital via resultatopgørelsen	
År 1 Ordningen indgås				
År 2				
Køb af egne aktier		-6	6	-
Balance Ultimo år 2		-6	6	-
...				
...				
Ultimo år 5 før udnyttelse				
Salg af egne aktier		5	-6	-1
Balance Ultimo år 5		-1		-1

Kilde: egen tilvirkning¹⁰⁵

¹⁰⁴ Ressource under virksomhedens kontrol som et resultat af tidligere begivenheder, og hvorfra fremtidige økonomiske fordele forventes at tilflyde virksomheden.

¹⁰⁵ med inspiration fra Fredslund Møller notat 1

Figur 8 viser en optionsordning, hvor virksomhedens direktør får en option på at købe aktier til en værdi af 5 mil. til samme kurs efter fem år. Efter et år er værdien steget til 6 mil. og virksomheden opkøber aktier til indfrielse af forpligtelsen. Efter 5 år er værdien 9 mil. og direktøren erhverver aktierne til den fordelagtige kurs til 5 mil. Virksomheden får ved denne metode et tab på 1 mil. i år 5, da ordningen udnyttes.

Hvis man udelukkende fokuserer på de kontante pengestrømme, vil denne metode fremstå som et fornuftigt målegrundlag. Der er en omkostning ved at erhverve aktierne kr. 6 mil. og en indtægt ved at sælge dem kr. 5 mil., udfaldet af dette vil vise sig i resultatopgørelsen. I samme tilfælde som hvis virksomheden havde opkøbt aktier i en anden virksomhed og solgt dem på et senere tidspunkt. Men af åbenlyse årsager er den alligevel ikke et bedre alternativ til den regnskabsmæssige behandling af egenkapitalbaseret aflønningsformer end IFRS 2 og flere af de andre metoder, der tidligere er redegjort for. For det første ignoreres det tab/offert virksomheden har ved at skulle sælge aktierne til 5 mil. I stedet for en fortjeneste på kr. 4 mil. har virksomheden et tab på kr. 1 mil. For det andet er omkostningen afhængig af hvilken sikringsstrategi, hvis nogen, virksomheden fører. Dvs. omkostningen bliver et resultat af, hvordan virksomheden har valgt at indfri forpligtelsen og ikke et billede af, hvordan en ressource, direktørens indsats leveres/forbruges over perioden. Opkøber virksomheden først aktierne lige før direktøren indfrier den, havde ordningen givet en omkostning på 4 mil. svarende til direktørens fortjeneste. Selvom regnskabet efter min opfattelse skal afspejle den reelle omkostning ved egenkapitalbaseret aflønninger, vil det i dette tilfælde nærmere være et resultat af uforsvarlig ledelse, som fører til dette nærmere end en fornuftig metode. Desuden allokeres omkostningen ikke i de år, hvor direktøren leverer den indsats, der har været med til at sikre den positive udvikling, og som han i år 5 belønnes for. Dette er selv sagt ikke hensigtsmæssigt.

Af ovennævnte grunde er de metoder ÅRL medfører til den regnskabsmæssige behandling af egenkapitalbaseret aflønningsformer ikke metoder, der i sig selv, vil bidrage med positivt input til vurderingen af alternativer til IFRS 2. Dog kan elementer fra den regnskabsmæssige behandling af aflønninger, der falder under kontantordningen kombineret med elementer fra ovenstående redegørelse sammenfattes til et reelt alternativ. Denne metode vil kræve ændringer i begrebsrammen med er stadig interessant i vurderingen af alternative metoder.

6.2 En alternativ metode med udgangspunkt i principper fra ÅRL

For at skabe forståelse for metoden beskrives først, hvordan man efter ÅRL behandler aflønningsformer under kontantordningen f.eks. fantomaktier.

Kontantordningen bliver efter årsregnskabsloven (ÅRL) betragtet som en forpligtelse og skal derfor indregnes i balancen, hvor modposten er resultatopgørelsen. Indregningen sker i takt med, at medarbejderen udfører arbejdet for virksomheden, så forpligtelsen opbygges hen over optjeningsperioden. Der vil være tale om en hensat forpligtelse, da den nøjagtige størrelse og det nøjagtige betalingstidspunkt ikke er kendt. Hensatte forpligtelser måles som hovedregel til nettorealiseringsværdi, men kan også måles til dagsværdi. Nettorelationsværdien må er forskellen mellem udnyttelseskursen og aktiekursen på balancedagen. Denne værdi skal løbende reguleres i forhold til aktiekursen, hvor reguleringen skal indregnes direkte i resultatopgørelsen. Dagsværdi indebærer, at man opgør værdien på baggrund af en optionsværdiansættelsesmodel, og værdiændringer indregnes her ligeledes direkte i resultatopgørelsen. Forpligtelsens modsvar er et tilsvarende stort aktiv. Dette aktiv kan man kalde forudbetalt løn, men er mere præcist defineret som virksomhedens krav på en ekstra medarbejderindsats (eller en medarbejderindsats, der er billigere end ellers mht. normal aflønning). Aktivet omkostningsføres (afskrives) over ordningens løbetid i takt med, at medarbejderen antages at yde hans merindsats. Se bilag 2 for taleksempel.¹⁰⁶

Denne metode er attraktiv i forhold til, at de samlede omkostninger er lig de reelle omkostninger ved ordningen. Der reguleres løbende for dagsværdien på forpligtelsen, hvilket er en egenskab, jeg mener, er central ved en hensigtsmæssig behandling af egenkapitalbaseret aflønningsformer, men som det fremgår i afsnit 5 *vurderingen af IFRS 2 og alternative løsningsforslag* er særdeles problemfuld i forhold til aflønning i egenkapitalinstrumenter, da disse efter begrebsrammen skal behandles som egenkapital og ikke en forpligtelse.

Behandler man egenkapitalbaserede honoreringer efter kontantordningen kombineret med indregning af erhvervede egne aktier, kan man få en metode, hvor der løbende kursreguleres for dagsværdien på optionen. Derved korrigeres løbende for kursudviklingen på optionens dagsværdi, samtidig indregnes opkøbene af egne aktier. Derved indregnes den reelle værdi af aflønningen i

¹⁰⁶ Fredslund Møller notat 1 s. 3

resultatopgørelsen, så resultatet ender med at afspejle honoreringen, hvorfor der ikke ”skjules” omkostning ved hjælp af direkte egenkapitalposter.

Nedenstående figur 9 viser en aflønning, hvor en direktør kan købe aktier til kursen på tildelingstidspunktet efter 4 år. Kursværdien af aktierne på tildelingstidspunktet er 100 og dagsværdien på optionen er 40. Optionens dagsværdi fastsættes løbende vha. en værdiansættelsesmetode.

Figur 9: Taleksempel hvor kontantordningen efter ÅRL og metode med indregning af erhvervede egne aktier kombineres:

Transaktionen	Likvide midler	Forudbetalt løn	Optionsforpligtelser	EK dir	EK res.
År 1					
Indgår aftale		40	40		
Løn		-10			-10
Kursregulering forpl.			4		-4
Balance		30	44		-14
År 2					
Løn		-10			-10
Kursregulering forpl.			26		-26
Balance		20	70		50
År 3					
Løn		-10			-10
Kursregulering forpl.			15		-15
Balance		10	85		75
År 4					
Løn		-10			-10
Kursregulering forpl.			15		-15
Balance før optionsudnyttelse		0	100		-100
Køb aktier	-200			-200	
Salg aktier/indfrielse	100		-100	200	
Balance	-100	0	0		-100

	Primo år 1	År 1	År 2	År 3	År 4
Aktiekursen af aktierne	100	110	150	175	200
Optionens dagsværdi	40	44	70	85	100

Kilde: Egen tilvirkning¹⁰⁷

I figur 9 kursreguleres løbende, og konsekvensen af ændringer i aktiekursen indregnes for hvert år på balancedagen. Aktiekursen er jævnt stigende i dette eksempel. Men havde aktiekursen i et år faldet, skulle der indregnes en positiv kursregulering af forpligtelsen i resultatopgørelsen. Det interessante ved denne metode er, at udover indregning af omkostningen på aflønningen indregnes også konsekvensen af køb af egne aktier, hvilket er anderledes set i forhold til tidligere vurderede metoder. Metoden inddrager alle aspekter ved en egenkapitalbaseret aflønning, hvorfor den samlede omkostning reflekterer den reelle omkostning ved aflønningsordningen. Kursreguleringen foretages

¹⁰⁷ Med inspiration fra Fredslund Møller notat 1

hvert år på balancedagen. Dette betyder, at man på hver balancedag regulerer for det enkelte års kursudvikling. Efter min vurdering skulle man ideelt set regulere og fordele kursreguleringen over de efterfølgende år, dette vil gøre allokeringen af omkostningen mere jævn og betyde, at konsekvensen af en evt. kraftig stigning i aktiekursstigningen i et år ikke vil betyde store omkostninger i et år, mens der, de andre måske kun vil være små eller ingen kursreguleringsomkostninger. Omvendt kan man sige, at en kraftig stigning i et år er et resultat af direktørens merindsats det år, og derfor skal effekten vises fuldt ud i det år. Jeg mener dog ikke, at merindsatsen kan aflæses så direkte til det ene år, hvorfor jeg er af den opfattelse, at kursudviklingen gennem hele ordningens løbetid afspejler resultatet af merindsatsen, og en stigning et år kan godt være et resultat af f.eks. 2 tidligere års merindsats. Derfor mener jeg kursreguleringen skal reguleres og fordeles over de resterende år.

I figur 9 opkøbes aktierne først lige før udnyttelsen, dette er uhensigtsmæssigt i forhold til at sikre optionsforpligtelsen, men påvirker ikke den regnskabsmæssige behandling. Peder Fredslund Møller der har fremlagt denne metode til en regnskabsmæssig behandling af egenkapitalbaseret aflønningsformer fremfører, hvordan man kan sikre sig med en deltabaseret opkøbsstrategi. Da fokus i dette speciale er en vurdering af alternative metoder til den regnskabsmæssige behandling af egenkapitalbaseret aflønningsformer ønsker jeg ikke at redegøre og vurdere forskellige sikringsstrategier.

En anden fordel ved denne alternativ behandling er i forhold til egenkapitalregistreringerne. Ved metoderne i foregående kapitel 6 *vurdering af IFRS 2s behandling af egenkapitalbaseret honoreringer*, registreres løbende ”kunstige” egenkapitalindskud, samt ved den ansattes udnyttelse af optionen (dvs. ved kursstigninger) et kapitalindskud svarende til medarbejderens betaling for aktierne. Ved denne alternative metode registreres alene et kapitalindskud hvis medarbejderen erhverver aktier, men det registreres da til kursværdien af de erhvervede aktier.¹⁰⁸ Dette er en attraktiv egenskab, da kapitalindskuddene følger de reelle egenkapitaltransaktioner. Efter min vurdering er det ikke et problem at foretage løbende ”fiktive” kapitalindskud, bare de i overensstemmelse med de reelle konsekvenser når ordningen afsluttes. Dette er de ikke nødvendigvis ved IFRS 2, som det vises i figur 10.

¹⁰⁸ Fredslund Møller notat 1

For at sætte den alternative metode i perspektiv med IFRS 2 vises i nedenstående eksempel hvordan aflønningen havde set ud ved anvendelse af IFRS 2.

Figur 10: Taleksempel fra alternativ metode med IFRS 2

		Likvide midler	EK direkte	EK res
År 1	Løn		10	-10
	Balance		10	-10
År 2	Løn		10	-10
	Balance		20	-20
År 3	Løn		10	-10
	Balance		30	-30
År 4	Løn		10	-10
	Balance før option udnyttes		40	-40
	Køb aktier	-200	-200	
	Salg aktier	100	100	
	Balance	-100	-60	-40

Hvis man anvender IFRS 2 som i figur 10, indregnes kun 40 via resultatopgørelsen, mens den resterende omkostning på 60 tages direkte på egenkapitalen. Eksemplet illustrer igen problemet med IFRS 2. De talmæssige forskelle er ret iøjefaldende og kunne i princippet være meget større. Den faktiske betaling ved egenkapitalbaseret aflønningsformer afhænger i høj grad af aktiekursudviklingen. Ved endegyldigt at basere omkostningerne på en forventet værdi ved ordningens indgåelse (på tildelingstidspunktet) ignorere man dette. Disse afvigelser kan som eksemplet viser være meget væsentlige og det er derfor ikke hensigtsmæssigt med en regnskabsmæssig behandling, der skjuler disse.

Desuden har det den negative afledte effekt, at de løbende fiktive kapitalindskud (i form af apportindskud) ikke er i overensstemmelse med situationen i år 4. Hvorfor 60 kommer direkte på egenkapitalen udenom resultatopgørelsen. Dette mener jeg er en meget uheldig konsekvens. For at en metode kan betegnes som hensigtsmæssig, mener jeg løbende kapitalindskud må være i overensstemmelse med virkeligheden.

Peder Fredslund Møllers metode, hvor man kombinerer elementer i ÅRL betyder, at virksomhedens resultatopgørelse vil blive påvirket af hele den reelle omkostning/offer ved de egenkapitalbaseret aflønning, hvilket efter min opfattelse er en nødvendighed, begrundet ud fra ovenstående figur 10. Men på trods af bl.a. denne egenskab er den, efter min opfattelse, ikke en ideel model. Peder

Fredslund Møller beviser, at der findes en alternativ metode, set i forhold til de tidligere beskrevne, til den regnskabsmæssige behandling af egenkapitalbaseret aflønninger. Men denne metode er heller ikke uden problemer.

For det første behandles den egenkapitalbaseret aflønning som en forpligtelse, dette kategoriseres det ikke som jf. begrebsrammen. Desuden er det, efter Peder Fredslund Møllers metode, en forudsætning, at hvis virksomheden køber egne aktier før optionens udløb, skal besiddelsen herefter behandles som et aktiv. Kursgevinster og tab på egne aktier skal regnskabsmæssigt anerkendes som regnskabsmæssige gevinster og tab. Metoden forudsætter nemlig, at regnskabet for risikoafdækningsstrategien føres på samme måde, som en hypotetisk udenforstående overtager af virksomhedens optionsforpligtelse ville have anvendt for samme strategi. Han ville i sit regnskab medtage beholdningen af aktier som aktiver samt medtage tab og gevinst på disse. Derfor må virksomheden som ”selvafdækker” foretage det samme.¹⁰⁹ Indregning af egne kapitalandele fremstår meget problematisk, og efter min vurdering virker det ikke realistisk, at IASB vil være villige til at ændre begrebsrammen så dette bliver muligt. På trods af at metoden har meget attraktive egenskaber, er den sandsynligvis ikke at betragte som et realistisk alternativ til IFRS 2

Denne alternative model er baseret på et simpelt tilfælde, Peder Fredslund Møller beskriver ikke, hvordan man skal behandle ordninger, hvor optionen kan udnyttes i en bestemt periode (en amerikansk option). Men efter min vurdering skal metoden opfattes som en slags måling til udnyttelsestidspunktet, hvor indregning af egne kapitalandele er med til at gøre metoden komplet, så effekten af alle transaktioner vises i resultatopgørelsen og på egenkapitalen.

¹⁰⁹ Fredslund Møller notat 1

7 Muligheder med en ændret begrebsramme

I dette afsnit undersøges de muligheder en ændring af begrebsrammen vil kunne få for den regnskabsmæssige behandling af egenkapitalbaseret aflønninger. IASB er i gang med at undersøge mulighederne for en ny begrebsramme, blandt andet som resultat af problematikken med nye finansieringsformer og medarbejderaktieoptionsordninger. Dette afsnit skal ses som en del af en større diskussion omkring ændring af begrebsrammen. Afsnittet er baseret på diskussionsoplæg på et informerende plan. I debatten om en ændret begrebsramme, er diskussionen ikke kommet til en konkret vurdering af betydningen for emnet aktiebaseret vederlag, da diskussionen fortsat er på et overordnet niveau. Hvorfor denne vurdering bygger på min subjektive vurdering af eventuelle konsekvenser. Afsnittet er med for at give en perspektiverende effekt i forhold til vurderingen af IFRS 2 og alternative løsningsforslag til den regnskabsmæssige behandling af egenkapitalbaseret aflønninger. I forhold til vurderingen er det interessant at se på, om der fremtidigt kan åbnes mulighed for en anderledes behandling end IFRS 2.

7.1 Forslag til den ny begrebsramme

IASB diskuterer på nuværende tidspunkt muligheden for at ændre begrebsrammen. Særligt er medlemmer af IASB blevet bedt om at forholde sig til en begrebsramme med kun et element kaldet fordringer (claims), i stedet for en opdeling mellem egenkapital og forpligtelser.¹¹⁰

Der overvejes to mulige definitioner på fordringer (claims).¹¹¹

1. Claims are present interests of others in the entity as a whole or in specific assets of the entity.
2. Claims are present economic burdens for which the entity has a present obligation or duty to which claimants have an interest.

¹¹⁰ Project: Conceptual Framework 2007 pkt. 1

¹¹¹ Project: Conceptual Framework 2007 pkt. 19

For ikke at skabe fortolkningsproblemer med ordet fordringer (claims), er ”arbejds” definitionen *interests of others in the entity*. Definitionen skal ses ud fra ejernes perspektiv/interesse i virksomheden frem for virksomhedens perspektiv.¹¹²

Egenkapitalbaseret aflønningsformer vil med stor sandsynlighed falde under disse definitioner. Jf. pkt. 1. De er en interesse i virksomheden som helhed, hvor størrelsen af interessen er afhængig af den enkelte ordning og udviklingen på virksomhedens aktiekurs. Jf. pkt. 2. For eksempel en aktieoptionsordning er efter tildelingstidspunktet en nuværende forpligtelse til i fremtiden at indfri claimants/optionshavrens aflønning, såfremt evt. præstationsbetingelser opfyldes. I den efterfølgende redegørelse for hvordan fordringer (claims) kan opstå og hvem der kan være fordringshaveren (claimants) præciseres dette yderligere. Fordringer (claims) kan opstå som en aftale med ansatte om at betale kontanter eller yde ”andre fordele” som betaling for modtaget services/tjenesteydelser. Med ”andre fordele” kan man godt forestille sig aflønninger i egenkapitalinstrumenter, hvorfor det virker til, at egenkapitalbaseret aflønninger falder under definitionen på fordringer (claims). Problemet med disse aflønninger er, at man som oftest ikke kender det præcise beløb på fordringerne (claims), da de er afhængige af virksomhedens økonomiske udvikling (aktiekursen), samt at man ikke nødvendigvis kender tidspunktet for endelig udnyttelse. De er forbundet med visse usikkerheder, hvilket dog ikke efter diskussionsoplægget er nok til at adskille sig så væsentligt fra andre fordringer (claims), at de skal have et separat ”element” andet end claims. Det er holdningen, at disse usikkerheder og særlige karakteristika kan beskrives igennem passende præsentation i regnskabet eller vha. en noteoplysning. Noteoplysning er ikke en tilstrækkelig eller passende måde at løse problematikken med egenkapitalbaseret aflønninger på, bl.a. jf. afsnit 5.1 *indregning kontra noteoplysning*. Hvorvidt man ved en passende præsentation i regnskabet kan opnå dette vurderes i afsnit 8 *alternativ metode med en ”delt” egenkapital*.

Hvis egenkapitalbaseret aflønninger falder under definitionen på fordringer (claims), vil det være interessant at se på, hvornår og hvordan disse evt. skulle indregnes, værdiansættes og efterfølgende måles. Ved at fjerne skillelinjen mellem egenkapital og forpligtelser kunne man forestille sig en anderledes regnskabsmæssig behandling af det man tidligere definerede som egenkapital og

¹¹² Jf. Enhedeopfattelsen og ejeropfattelsen i afsnit 8. Den ligner ejeropfattelsen, om dette kan medføre problemer er endnu ikke undersøgt!

egenkapitaltransaktioner, da de ikke længere vil være underlagt, de krav der stilles hertil, hvilket særligt i forhold til efterfølgende måling og regulering.

I diskussionsoplægget præcises ikke, hvordan indregningen, måling og præsentation skal finde sted. Men der gives udtryk for, at man ikke forestiller sig forhold omhandlende, hvornår fordringer (claims) skal indregnes vil blive påvirket væsentligt.¹¹³ Derfor vil det sandsynligvis ske på tildelingstidspunktet, som det er tilfældet med IFRS 2. Med hensyn til måling og særlig efterfølgende måling, vil en ændring kunne åbne op for efterfølgende måling. Efterfølgende måling vil kunne betyde, at man kan anvende bl.a. optjeningstidspunktet som måletidspunktet, eller endda udnyttelsestidspunktet, hvorfor man vil opnå indregning af den samlede aflønning til den ansatte med en egenkapitalbaseret aflønningsordning. Det vil være en attraktiv effekt, da resultatopgørelsen vil afspejle den samlede ”omkostning/offer” virksomheden vil ende med at have. Før sådanne ”hypotetiske” ændringer af den regnskabsmæssige behandling foretages, så må man nødvendigvis overveje konsekvensen ved at ændre, hvordan man måler egenkapitalbaseret aflønninger grundigt. Det gøres for at slippe for uhensigtsmæssige følgevirkninger inden sådan et valg træffes. I diskussionsoplægget antydes muligheden for ændringer ved at sige, at man ved en sådan begrebsramme vil få muligheden for at ”step out of the old way of thinking”. Hvad der præcis ligger i denne henvisning er dog meget svært at vurdere.

Dette kapitel skal ikke opfattes som indførelsen af en ny begrebsramme er ved at blive indført. Tværtimod er diskussionen først lige gået i gang, og hvordan den endelige udformning bliver, er endnu uvist. Der arbejdes også med andre forslag en claims approach. Men en ændring af begrebsrammen vil eventuelt kunne medføre ændringer i den regnskabsmæssige behandling af egenkapitalbaseret aflønningsformer, hvilket måske medfører nogle af de konsekvenser, som bliver vurderet her. Men først når eventuelle ændringer i begrebsrammen har fundet sted vil det være muligt at begynde og foretage ændringer i de gældende regnskabsstandarder, herunder IFRS 2.

Under diskussionen af ændring af begrebsrammen har flere respondenter givet udtryk for, at de problemer man med en ændret begrebsramme forsøger at løse, kan løses på en alternativ måde. Ideen er, at problemerne løses igennem præsentationen i årsrapporten,¹¹⁴ dvs. ved at lave en ny opdeling af posterne i balancen og resultatopgørelsen. Med dette in mente vurderes, i sidste del af

¹¹³ Project: Conceptual Framework 2007 pkt. 48

¹¹⁴ Project: Conceptual Framework 2007 pkt. 18

dette speciale, et alternativt løsningsforslag til den regnskabsmæssige behandling af egenkapitalbaseret aflønningsformer, der vil afvige væsentlig fra de hidtidige undersøgte metoder.

8 Alternativ metode med fokus på en ”delt” egenkapitalen

I den hidtidige vurdering af forskellige metoder til den regnskabsmæssige behandling af egenkapitalbaseret aflønningsformer har problemet ved alternativerne været, at de ikke kan leve op til den gældende begrebsramme. De primære problemer er efterfølgende måling af egenkapitaltransaktioner eller behandling som en forpligtelse. Ændringer i begrebsrammen vil kunne åbne vejen for disse, som vist i foregående kapitel. I dette kapitel undersøges et sidste alternativ, hvor en helt anderledes regnskabsmæssig behandling undersøges. Fokus er ikke på at vise de omkostninger virksomheden og derfor også nuværende aktionærer (ejere) har. Men i stedet at lave en opdeling af egenkapital og nettoresultatet for at vise ejernes/aktionærernes del af disse og kommende ejere/optionshavernes del.

8.1 Enhedsteorien og ejerteorien

For at skabe en forståelse for denne alternative metode redegøres kort for 2 forskellige regnskabsmæssige opfattelser

8.1.1 Enhedsteorien

Er af den grundlæggende forudsætning inden for eksternt regnskab, der har til formål at afgrænse, hvilke økonomiske begivenheder som årsrapportens bestanddele og elementer skal måle, og hvilke den skal se bort fra. Enhedsteorien sætter virksomheden i centrum, som havde den en selvstændig eksistens løsrevet fra ejerne. Ifølge teorien ejes aktiverne af enheden, mens passiverne tolkes som sideordnede fordringer på aktiverne. Der er principielt igen forskel mellem forpligtelser og egenkapital. Begge elementer repræsenterer finansieringskilder for virksomheden, men på forskellige kontraktlige betingelser. Teorien bygger på følgende balanceligning:¹¹⁵

Aktiver = fordringer.

¹¹⁵ Elling 2002 s. 224

Det er i overensstemmelse med teorien at specificere forpligtelser og egenkapital post for post. Når virksomheden giver overskud, tilhører det enheden, som så til gengæld er forpligtet til at betale kapitulyderne rente og udbytte. Den del af overskuddet, som ikke udbetales, men henlægges i virksomheden, tilhører virksomheden. Ifølge teorien er resultatopgørelsen vigtigst.

8.1.2 Ejerteorien

Efter ejerteorien er de juridiske ejere i centrum. Virksomheden har ikke en selvstændig eksistens, men betragtes udelukkende som instrument for ejerne i deres bestræbelse på ”velstandsmaksimering”. Definitionen af elementerne i årsregnskabet ses derfor udelukkende fra ejernes synsvinkel. Aktiverne tilhører ejerne og forpligtelserne er negative aktiver, da kun differencen tilfalder ejerne. Balanceligningen i ejerteorien er:¹¹⁶

Aktiver – forpligtelser = egenkapitalen

Balancen er her vigtigere end resultatopgørelsen, da årsrapportens primære formål er at måle egenkapitalens værdi, som udtryk for ejernes økonomiske interesse i virksomheden og overskuddet som fremgang i egenkapitalen fra år til år.

Traditionelt er internationalt og amerikansk regnskabspraksis baseret på ejerteorien. Da årsregnskabsloven har importeret den internationale begrebsramme er denne også baseret derpå. Med indførslen af IFRS 2 er det vedtaget, at også kapitalindskud (apportindskud i form af tjenesteydelser fra medarbejdere og ledere) skal inkluderes i egenkapitalen. Egenkapitalen er derfor ikke kun lig ejernes økonomiske interesse i virksomheden, som foreskrevet efter ejerteorien, men også potentielle ejeres interesse i virksomheden. I forhold til informationsværdien af årsrapporten og for aktionærer er det problematisk at bibeholde ejeropfattelsen, fordi den viser en ”fælles” egenkapital og en ”fælles” indkomst for aktionærer og for ikke aktionærer med rettigheder i egenkapitalen. Det er logisk, da der efter ejerteorien kun er en samlet egenkapital og en samlet indkomst for ejerne.

¹¹⁶ Elling 2002 s. 225

8.2 Alternativ med en opdeling mellem aktionærer og ikke-aktionærer med ret til egenkapital

Metoden skal ses som et helt anderledes alternativ end det der hidtil er blevet præsenteret. I kraft af den store forskellighed er metoden medtaget for at vise, at man måske bliver nødt til at tænke meget alternativt for at løse de problemer, der har vist sig i dette speciale.

Det alternative løsningsforslag til den regnskabsmæssige behandling af egenkapitalbaseret aflønningsformer udspringer af denne problematik. Når aktionærer deler virksomhedens egenkapital med ikke-aktionærer, er det forslagens grundprincip, at dette skal fremgå af egenkapitalen. Der skal være en opdeling mellem de to gruppers andel af egenkapitalen, hvilket kaldes *owners' sharing view*.¹¹⁷ *Owners' sharing view* er en regnskabs præsentations/opstillingsform, som er relevant når en virksomheds egenkapital indeholder mere end blot ejernes (aktionærernes) egenkapital. Det er ikke en komplet egenkapitalopfattelse.¹¹⁸ Man kan opfatte *owners' sharing view*, som et logisk supplement til et *residually rewardees' view*¹¹⁹. *Residual rights* (rettigheder) er en kontraktlig ret til at modtage økonomiske fordele, som er betinget af virksomhedens økonomiske præstationer, for eksempel aktier, medarbejder aktieoptioner samt kontantordninger (f.eks. fantomaktier) det vil sige aflønningsformer, der er omfattet af IFRS 2. Ud fra *residually rewardees' view* vil virksomhedens regnskab kun indeholde de forpligtelser, der er karakteriseret ved at være forbundet med virksomhedens forpligtelse til, at betale eller yde services som ikke er afhængig af virksomhedens økonomiske udvikling. Nogle af disse forpligtelser vil være forbundet med usikkerhed, af mange forskellige grunde, men ikke usikre fordi de er forbundet til virksomhedens generelle økonomiske udvikling (aktiekursudvikling).

Denne alternative behandling af egenkapitalbaseret aflønninger ligger op til en radikal anderledes metode end metoder tidligere beskrevet i dette speciale. Metoden lægger op til en regnskabsmæssig behandling, som har meget til fælles med, hvordan man behandler minoritetsinteresser i koncernregnskaber. Medarbejderaktieoptioner er *residual rights*, som skal vises i egenkapitalen,

¹¹⁷ Fredslund Møller 2007 s. 3

¹¹⁸ Fredslund Møller 2007 s. 3

¹¹⁹ *Residually rewardees' view* er en opfattelse, hvor regnskabet udarbejdes går fra at udarbejdes primært for majoritetsaktionærerne til nu at have en bredere ejeropfattelse: majoritetsaktionærerne og andre *residually rewarded* kontraktparter (de, der har bidraget med kapital eller ydelser til virksomheden mod til gengæld – for en periode eller altid – at få residual-ret til virksomhedens eventuelle værdiskabelse)

men fordi denne type egenkapital er anderledes end aktionærernes del af egenkapitalen, skal den være separat opdelt. De er anderledes på den måde, at de får udbytte på en anden måde end aktionærerne. Potentielle aktionærer i kraft af medarbejderaktieoptioners ”eneste” udbytte er direkte forbundet til aktiekursudviklingen over (options)aftaleperioden, mens aktionærernes udbytte ikke kun er forbundet hermed. De potentielle aktionærer får kun en udbyttebetaling, hvilket er retten til køb af aktier til underkurs, hvis optionen udnyttes og igen hvis optionen ikke udnyttes. Fordi aktionærernes udbytte over den periode, de potentielle aktionærer har aktieoptionen, ikke kun er knyttet til aktiekursudviklingen, er det denne alternative metodes påstand, at det ikke er særlig informativt kun at præsentere den fælles indkomst for både aktionærer og potentielle aktionærer.¹²⁰ Set ud fra ovenstående argumentation virker denne holdning fornuftigt begrundet, nuværende aktionærer og potentielle aktionærer er ikke egenkapitalhavere (ejer) på lige vilkår og en opdeling må derfor finde sted. På tilsvarende måde som minoritetsaktionærer i koncernregnskabet har deres egen separate andel i egenkapitalen og overskuddet.

Metoden kan på dansk oversættes til en delt ejeropfattelse. IFRS 2 baseres på en blandet ejeropfattelse (mixed owner’s view), hvilket resulterer i en ”sammenblandet” egenkapital, set i forhold til Owners’ sharing view tankegangen. Betragter man egenkapitalbaseret aflønninger udelukkende fra ejernes opfattelse, vil man klassificere aflønningen som en forpligtelse, som det er vist i afsnit 6.2 *En alternativ metode med udgangspunkt i principper fra ÅRL*.

Egenkapitalen afspejler ejernes interesse i virksomheden, hvilket fortsat er holdningen efter denne metode. Men i stedet for kun at vise aktionærernes interesse, skal også optionsaktionærernes¹²¹ fremgå af årsrapporten. Dvs. i virksomhedens balance skal være en opdeling af egenkapital som tilhører aktionærerne og en som tilhører optionsaktionærerne. Ligeledes skal det ud fra resultatopgørelsen være en post, som viser nettoresultatet for aktionærerne og en der viser nettoresultatet for optionsaktionærerne.

¹²⁰ Fredslund Møller 2007 s. 4

¹²¹ De potentielle aktionærer, i kraft af f.eks. tildelte egenkapitalbaseret aflønningsordninger.

I praksis betyder dette at egenkapitalen vil blive opdelt som:

Aktionærernes egenkapital	xxx
Optionsaktionærernes egenkapital	xxx
Samlede egenkapital	Summen af disse

Efter IFRS 2 afspejler egenkapitalen en blanding af disse. Hvis man opfatter egenkapitalbaseret aflønninger, som en forpligtelse vil den afspejle (nuværende) aktionærers egenkapital.

I praksis vil resultatopgørelsen få følgende opdeling:

Nettoresultat (før optionsomkostninger)	xxx
Virksomhedens nettoresultat (efter optionsomkostninger)	xxx
Nettoresultat for optionsaktionærer	xxx
Nettoresultat for aktionærer	xxx

Denne opdeling vil man ikke opnå ved en regnskabsmæssig behandling efter IFRS 2 og som en forpligtelse. Her vil fremgå: virksomhedens nettoresultat, omkostningerne ved optionsaflønningen (vil sandsynligvis være forskellig efter IFRS 2 og indregning som en forpligtelse) samt virksomhedens nettoresultat efter optionsaflønningen.

Set i forhold til de andre metoder, bl.a. IFRS 2 og en behandling som en forpligtelse, løser man med denne behandling, nogle af de problemer mht. til bl.a. begrebsrammen samt problemet med en ikke opdelt egenkapital og de regnskabsmæssige konflikter dette medfører. Desuden indregner man ikke fiktive kapitalindskud, som det bl.a. er tilfældet ved IFRS 2 og flere af de alternative metoder vurderet i afsnittet 5 *vurdering af IFRS 2 behandling af egenkapitalbaseret honoreringer*. Det er Peder Fredlund Møllers holdning, at regnskabet med denne metode vil vise et mere retvisende billede af egenkapitalbaseret aflønninger og være i overensstemmelse med egenkapitalbaseret aflønningers særlige karakteristika.¹²² Fordi ansatte ved indgåelsen af en egenkapitalbaseret aflønning, har indgået en aftale om potentielt at få del i virksomhedens indkomst over aftalens

¹²² Fredslund Møller 2007 s. 7

løbetid, hvilket er fra indgåelsestidspunktet til udnyttelsestidspunktet. Denne del af indkomsten ”frigives” kun hvis virksomhedens værdiskabelse i denne periode, er så god, at virksomhedens aktiekurs stiger over den værdi som er angivet, som betingelse for aflønningen (hvis der er noget krav herom). Alle indtægterne optionsaktionærerne, har i perioden, vil blive ført i deres egenkapitaldel. Når ordningen udløber og optionsaktionærerne bliver til ”rigtige” aktionærer må denne del af egenkapital nødvendigvis overgå til aktionærernes del, såfremt optionshaveren erhverver aktier.

8.3 Vurdering af metoden

Denne metode er en fuldstændig anderledes metode end de der tidligere er beskrevet i dette speciale. Den store forskellighed gør det vanskeligt at lave en direkte sammenligning mellem den metode og ”de andre”. Metoden er på mange måder attraktiv, fordi den løser mange af de både principielle regnskabsmæssige problemer samt problemer i forhold til begrebsrammen, som jeg tidligere har beskrevet. Med IFRS 2 afspejlede omkostningerne i resultatopgørelsen sandsynligvis ikke de reelle omkostningerne ved egenkapitalbaseret aflønninger, som den hidtidige vurdering er gået på. Det har været problematisk at finde en alternativ metode, der afspejlede disse omkostninger for bl.a. at imødekomme kravet om, at regnskabet viste effekten ved egenkapitalbaseret aflønninger. Denne information får regnskabsbrugerne ved denne nye behandling, men dog ikke vist som en omkostning, men med konkrete poster der viser, hvor stor en del af nettoresultatet, der går til dem, samt hvor stor en andel af egenkapitalen de ”ejer”. Derved vil en optionsordning der udvikler sig meget mere gunstigt end skønnet på tildelingstidspunktet, vil vise sig i en større egenkapitalandel, og løbende større andel af virksomhedens nettoresultat. Omvendt hvis ordningen ikke udnyttes pga. at aktiekursen ikke er steget nok til, at den ansatte opfylder betingelserne, vil der fremgå en lille eller slet ingen egenkapitalandel til optionsaktionærerne. Havde virksomheden i stedet anvendt IFRS 2 vil omkostningen vise sig gennem hele optjeningsperioden, på trods af, at medarbejderen ikke udnyttede ordningen. Informationsværdien i den alternative metode vil derfor også være betydelig højere, da effekterne ved egenkapitalbaseret aflønninger fremgår eksplicit i regnskabet.

Metoden vil kræve, at der ændrede syn. Fra at have en ejeropfattelse er det nødvendigt at anlægge en owners sharing view opfattelse af regnskabet. Dette er den ”eneste” principielle ændring man

nødvendigvis må fortage for at adoptere metoden. Til gengæld får man en metode, der på nogle vigtige punkter er attraktiv. Fra at gå fra måling på tildelingstidspunktet, så kan man løbende måle og regulere dagsværdien, så den slutteligt er lig værdien på udnyttelsestidspunktet. Derved afspejles optionshaverens reelle indtjening/aflønning uden den konsekvens, at det er i uoverensstemmelse med de grundlæggende regnskabsmæssige begreber.¹²³ Problemet har hidtil været, at måling efter tildelingstidspunktet har betydet efterfølgende måling og regulering af en egenkapitaltransaktion, hvilket er et kritisk brud på begrebsrammen. Den alternative metode ”løser” dette problem. Begrebsrammen definition på egenkapital er en definition på den totale egenkapital, og ifølge begrebsrammen kan man godt underopdele egenkapital. Ligeledes er definitionen på indkomst defineret som den totale indkomst. Begrebsrammen hverken forbyder eller opfordrer til en opdeling af indkomsten, hvorfor dette også er muligt.¹²⁴ Hvorfor det efter begrebsrammen er en mulighed at adopterer denne alternative metode.

9 Konklusion

I dette speciale er følgende problemformulering, med en problembeskrivende tilgang bliver undersøgt og vurderet:

En vurdering af IFRS 2 samt alternative løsningsforslag til den regnskabsmæssige behandling af egenkapitalbaseret aflønningsformer.

Specialet har taget udgangspunkt i den gældende regnskabsstandard IFRS 2 – aktiebaseret vederlæggelse, og har udelukkende beskæftiget sig med den regnskabsmæssige behandling af egenkapitalbaseret aflønningsformer, som f.eks. aktieoptionsordninger til medarbejdere og ledere i en virksomhed.

Efter IFRS 2 skal aflønningsformer, der falder under egenkapitalordningen, indregnes på tildelingstidspunktet til dagsværdien af tildelte egenkapitalinstrumenter. Da det ikke er muligt at bestemme værdien af de service/tjenesteydelser, den ansatte leverer, så anvendes dagsværdien på tildelte egenkapitalinstrumenter, som et surrogat hertil. Dette er den eneste måde, man med

¹²³ Fredslund Møller 2007 s. 10

¹²⁴ IASB framework pkt. 65

pålidelighed, kan måle værdien, hvorfor det også fremstår som en hensigtsmæssig metode, fordi man med den rette options-værdiansættelsesmetode kan bestemme en pålidelig dagsværdi på en option. Alternativt til dagsværdien kan man eksempelvis anvende kostprisen eller den indre værdi som målegrundlag. Ulemperne herved er, at den indre værdi ikke afspejler den reelle værdi på egenkapitalinstrumentet. Den medtager ikke vigtige elementer ved f.eks. en aktieoptionen, såsom tidsværdien og mulighed for udnyttelse i en periode på trods af, at graden af verificerbarhed er høj, så er pålideligheden lav. Kostprisen fokuserer udelukkende på de kontante pengestrømme, dvs. omkostningen ved opkøb af egne aktier og evt. indtægt ved salg til optionshaveren. Den afspejler ikke det reelle forbrug af en ressource eller aflønningens reelle størrelse, hvorfor den ikke vurderes som et hensigtsmæssigt alternativ til IFRS 2.

Et af problemerne ved IFRS 2 er, at transaktionerne forbundet med egenkapitalbaseret aflønninger jf. begrebsrammen skal behandles som en egenkapitaltransaktion, hvilket betyder et forbud mod efterfølgende måling og regulering. Dette betyder, at de samlede omkostninger ved egenkapitalbaseret aflønninger efter IFRS 2 er baseret på dagsværdien på tildelingstidspunktet, konsekvensen heraf er, at omkostninger i stor grad fortsat holdes ude fra resultatopgørelsen. Omkostningerne bliver ikke "trued up", så de er i overensstemmelse med værdien af den samlede aflønning. De skøn der foretages ved fastsættelsen af dagsværdien bestemmer omkostningerne ved ordningen, også i tilfælde hvor ordningen ikke anvendes. Dette er uheldige konsekvenser ved IFRS 2, der kan medføre tvivl om hvorvidt standarden efterlever regnskabsbrugenes krav om indregning af omkostningerne ved disse typer vederlag. Undladelse heraf har og vil forårsage en økonomisk skævvridning og corporate governance bekymringer. Om dette mål er nået med IFRS 2, er tvivlsomt.

Der findes metoder til at løse dette problem på. I stedet for at anvende tildelingstidspunktet, kan man anvende optjeningstidspunktet eller udnyttelsestidspunktet som måletidspunkt. Indtil disse tidspunkter nås, kan omkostningen baseres på en løbende vurderet dagsværdi. Da dagsværdien derved indeholder konsekvenserne af virksomhedens udvikling indtil optjening og udnyttelse, så vil den afspejle en mere pålidelig værdi end værdien skønnet allerede på tildelingstidspunktet, der i praksis ofte ligger adskillige år fra disse tidspunkter. Ulemperne ved disse er dog, at det enten vil kræve ændring af begrebsrammen, da det vil kunne resultere i, at reguleringen i egenkapitalen vil

medføre værdiændring af virksomhedens nettoaktiver, hvilket er imod definitionen på egenkapital. Eller også vil et kræve at egenkapitalbaserede aflønningsformer behandles som en forpligtelse.

I vurderingen af alternative metoder undersøges også muligheder for den regnskabsmæssige behandling under ÅRL. Dette giver ikke umiddelbart et anvendeligt alternativ til IFRS 2. Den regnskabsmæssige behandling af egenkapitalbaseret aflønningsformer efter ÅRL betyder, at anvendelse af ÅRL generelle principper, hvorfor kostprisen som målegrund evt. vil kunne anvendes. Vurderingen afleder en alternativ behandling, hvor elementer fra behandlingen af kontantordninger inddrages. Derved indregnes et aktiv for forudbetalt løn, der løbende ”afskrives” sideløbende med en optionsforpligtelse. Optionen kursreguleres løbende med en løbende reguleret dagsværdi. Metoden inddrager desuden konsekvenserne ved opkøb af egne aktier til indfrielse af forpligtelsen. Det illustreres her, at der findes metoder, der kan medføre, at den reelle omkostning ved aflønningen fremgår i virksomhedens resultatopgørelse, hvorfor der ikke ”skjules” omkostninger i egenkapitaltransaktioner, som det er muligt der bliver resultatet, når IFRS 2 anvendes. Metoden betyder udover, at egenkapitalbaseret aflønninger behandles som en forpligtelse, indregning af egne kapitalandel som aktiver, hvilket er et brud på begrebsrammen.

Mulighed for ændring af begrebsrammen er undersøgt kort. IASB er i gang med indledende diskussioner, hvad disse ender med vides dog ikke. Men ud fra de seneste diskussionsoplæg er det ikke utænkeligt, at dette vil påvirke den regnskabsmæssige behandling af egenkapitalbaseret aflønninger. Usikkerheden er dog fortsat stor og tidsperspektivet er omfattende.

Ved at anvende et owners sharing view og behandle egenkapitalbaseret aflønninger i lighed med hvordan minoritetsinteresser behandles i konsoliderede koncernregnskaber, kan man opnå en radikal anderledes metode end de andre vurderede metoder. Med denne metode vises optionsaktionærers andel af egenkapitalen separat fra aktionærernes andel, og desuden vises også optionsaktionærernes andel af nettoresultat for hvert regnskabsår. Fordelen ved denne metode er, at den ikke betyder efterfølgende måling af egenkapitaltransaktioner kombineret med måling frem til udnyttelsestidspunktet, hvilket har været problemerne ved de andre metoder.

Flere alternative metoder til den regnskabsmæssige behandling af egenkapitalbaseret aflønningsformer indeholder elementer, der har mere attraktive konsekvenser m.h.t. til at afspejle

virksomheden ved denne type aflønningsformer i regnskabet end IFRS 2. Mange af disse vil nødvendigvis kræve ændringer i begrebsrammen, bl.a. mulighed for en efterfølgende måling og regulering af dagsværdien eller en regnskabsmæssig behandling som en forpligtelse. Diskussionen om ændringen af begrebsrammen er i gang, om disse vil åbne mulighed for alternativer er sandsynligt, men tidshorizonten herfor virker på nuværende tidspunkt fjern. Men som vurderingen har vist, så findes der også interessante muligheder i en helt anden regnskabsmæssig behandling end IFRS 2 og alternative metoder baseret på tanken om, at egenkapitalbaseret aflønninger skal repræsentere en omkostning i regnskabet. Ændrer man opfattelse fra ejeropfattelsen til et owners sharing view, åbnes mulighed for, at konsekvenserne ved egenkapitalbaseret aflønninger i stedet vil fremgå af præsentationen i regnskabet, bl.a. i form af en opdelt egenkapital.

10 Executive Summary

The aim of this thesis is to evaluate IFRS 2 *share-based payment* and other proposed solutions for accounting for equity-settled share-based payment. Focus is on the accounting principals applied on transfers of equity instruments to employees not other parties, in addition neither cases where the share-based transaction is settled in cash or cash alternatives will be described.

IFRS 2 prescribe expense recognition of equity-settled share-based payment transactions. They are measured at the fair value of the equity instrument granted by the entity at grant date. The expense is allocated over the period where the employee services are received. Only changes in the expected number of equity instrument earned by employees are subject to regulation, the fair value is not changed after the initial measurement. As a result the expenses based on the fair value estimated at grant date, in time, becomes less and less reliable. Therefore alternatives to this measurement date are examined. One alternative is vesting date measurement, which the IASC/G4+1 discussion paper supports. This will reflect a fair value similar to when the employee obtains the right for the equity instruments. However it requires re-measurement of an equity transaction which goes against the framework. Another alternative, exercise date, is also evaluated. Exercise date measurement will provide a more reliable fair value because it is not based on expected value but on the actual value, when the equity instrument is exercised and the remuneration is made. But it requires the transactions to be treated as liability, according to the framework share-based payment transactions, is an equity transactions, exercise date measurement is therefore against the framework. Also alternative measurement basis is examined, ie. intrinsic value and historical cost, but their fair value was found to express most reliable value.

Also Danish accounting principles (ÅRL) are evaluated and compared with IFRS 2 and alternatives. ÅRL does not, in its present form, open up for alternatives, which is attractive compared to IFRS 2. An alternative treatment resulting from how cash-settled share-based payments are treated combined with the treatment of equity-settled payments, result in an attractive accounting treatment. This treatment shows the full effect/cost of equity-settled share-based payment transaction including the acquisition of own shares to fulfill the obligation to the employee in the income statement. Unfortunately, like the other suggestions, it would require changes in the framework.

The possibility of changing the framework is being discussed by IASB at the moment. The discussion is in the preliminary phase; it is difficult to foresee the potential effects of a change. But based on a discussion proposal, where a change from split between equity and liability is removed and replaced with a joint definition called claims, could open up for a different accounting treatment on equity-settled share-based payments than IFRS 2.

Instead of focusing on expense recognition one could take a totally different approach on the accounting treatment on equity-settled share-based payment. Taken an owners sharing view instead of the traditional owners view, could resolve in a different presentation of the financial, where equity is split up in two owner groups, shareholders part of equity and employee share option holders part of equity. This could result in a informative financial statement, where settlement date measurement is used, without re-measurement of equity transactions.

11 Litteraturliste

11.1 Standarder, love og vejledninger

IFRS 2 – Aktiebaseret vederlæggelse

Basis for Conclusions on IFRS 2 – Share-based payment

IASB Framework (begrebsrammen)

Lovbekendtgørelse 2006-06-15 nr. 647 – Årsregnskabsloven

Exposure Draft – ED 2 Share-based payment, Marts 2003

G4+1 Position paper: Accounting for share based payment, IASB, 2000

Project: Conceptual Framework, *Phase B – Elements and Recognition – Claims Approach (Agenda paper 3)*, 20 Feb. 2007, IASB

11.2 Bøger

Deloitte, *IFRS – Introduktion til de internationale regnskabsstandarder*, 2005, Deloitte.

Elling, Jens O, *Årsrapporten – teori og regulering*, 2002, Gads Forlag.

Kiertzner, Lars, *Håndbog i årsrapport*, 2004, Revifora.

PriceWaterhouseCoopers, *Regnskabsmæssig behandling af aktiebaseret vederlag – IFRS 2 og årsregnskabsloven*, juni 2004, PriceWaterhouseCoopers.

Fedders, Jan & Steffensen, Henrik, *Årsrapport – efter internationale regnskabsstandarder – fra dansk praksis til IFRS*, 2006, Forlaget Thomson

11.3 Artikler

Bechmann, Ken L & Hjortshøj, Toke, *Anvendelsen af optionsaflønnning i de børsnoterede selskaber*, 2006 A, Revision og Regnskabsvæsen nr. 11.

Bechmann, Ken L & Hjortshøj, Toke, *Regnskabsmæssig værdiansættelse af optionsaflønnning*, 2006 B, Revision og Regnskabsvæsen nr. 12.

Ebbe, Michael & Boelskift, Anders, *IFRS 2 Aktiebaseret vederlæggelse – fokus på den regnskabsmæssige behandling af aktiebaseret aflønning*, 2004, Revision og Regnskabsvæsen nr. 6.

Friis, Morten, *Aktiebaseret vederlæggelse efter IFRS 2 – en udfordring i teori og i praksis*, RegnskabsOrientering, august 2004, Revifora.

Jyllandsposten 24/10-06, *Regnskab: Gyldne udsigter i Roskilde Bank*,

Kerrison, Olann, *Profits punctured by new share-based payment*, Aug. 2004 side 7, The Accountant.

Møller, Peder Fredslund, *Den regnskabsmæssige behandling af aktiebaseret honoreringer af medarbejdere*, notat 1, http://www.business.aau.dk/~fth/CMAud/IFRS2_IAS37_IAS12/PFM_audnotat_aktiebas_betaling.pdf

Møller, Peder Fredslund, *Conceptual Consistent Accounting for Equity Share Options*, upubliceret working paper, 2007.

11.4 Internet

Internet 1, Deloitte: <http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/ias-aktieloen%281%29.pdf>

Bilag 1

Taleksempel, udregning af samlede omkostninger ved forskellige metoder (med faldene aktiekurser)

En direktør tildeles den 1. januar 2006 en option på at købe 1500 aktier i selskabet til kr. 170 pr. stk., i perioden den 31. december 2008 til den 31. december 2009. Den eneste optjeningsbetingelse er fortsat ansættelse i selskabet indtil 31. december 2008. Dagsværdien på optionen fastsættes på tildelingstidspunktet den 1. januar 2006 til kr. 30.

Nedenstående figur viser aktiekursen samt dagsværdien på optionen den sidste dag i året.

År	Aktiekursen	Dagsværdien på optionen
2006	170	30
2007	160	20
2008	150	10
2009	140	0

Direktøren opfylder optjeningsbetingelsen, men udnytter ikke optionen.

Samlede indregnede omkostninger ved måletidspunktet:

Tildelingstidspunktet: Honoreringen måles på tildelingstidspunktet, vurderingen af dagsværdien fastsættes her til kr. 30, skønnet over optjente egenkapitalinstrumenter ændres ikke, hvorfor den samlede omkostning for honoreringen er $\rightarrow 1500 \text{ optioner} \times \text{kr. } 30 = \text{kr. } 45.000$

Service tidspunktet: Honoreringen måles til dagsværdien af optionen i hvert af de 3 år hvor optjeningsbetingelser løber.

År	Udregning	Omkostning
2006	1500 optioner \times 1/3 \times 30	15000
2007	1500 optioner \times 1/3 \times 20	10000
2008	1500 optioner \times 1/3 \times 10	5000
I alt	15000+10000+5000	30000

Vesting tidspunktet: Honoreringen måles på optjeningstidspunktet, dvs. dagsværdien på optionen den 31. december 2008 til kr. 10. Hvorfor den samlede omkostning for honoreringen er $\rightarrow 1500 \text{ optioner} \times \text{kr. } 10 = \text{kr. } 15.000$

Udnyttelsestidspunktet: Da ordningen ikke udnyttes er de samlede omkostninger = 0

De samlede udgifter ved de forskellige metoder er:

Metode	Tildelingstidspunkt	Service tidspunkt	Vesting tidspunkt	Udnyttelsestidspunkt
Samlede omkostning	kr. 45.000	kr. 45.000	kr. 15.000	kr. 0

Kilde: Egen tilvirkning¹²⁵

¹²⁵ Med inspiration fra G4+1 Appendiks A

Bilag 2

Taleksempel kontantordning efter ÅRL¹²⁶

	Aktiver Likvide midler	Forudbetalt løn	Passiver Hensatte forpligtelser	EK via resultatopgørelsen
År 1 Ordningen indgås			8	8
Lønomk.			-2	-2
Balance Ultimo år 1			6	8
År 2				-2
Lønomk.			-2	-2
Balance Ultimo år 2			4	8
År 3				-4
Lønomk.			-2	-2
Balance Ultimo år 3			2	8
Ar 4				-6
Lønomk.				
År 4 før udnyttelse			0	8
Betaling	-8			-8
Balance ultimo år 4	-8			0

Kilde: Egen tilvirkning¹²⁷

¹²⁷ Med inspiration fra Fredslund Møller notat 1